

HZ. PEYGAMBER'İN HANIMI HZ. SAFİYYE'NİN HAYATI VE KİŞİLİĞİ*

Yrd. Doç. Dr. Ömer SABUNCU
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

ÖZ

Bu araştırmanın konusu, tarihî bir şahsiyet olarak Hz. Muhammed'in (sas) eşi Safiyye'dir. Araştırmanın amacı, Safiyye'nin hayatı, şahsiyeti, bir hanım olarak döneminin sosyal hayattaki konumunu tespit edip incelemektir. Bu bağlamda, Safiyye'nin Hz. Peygamber'in aile hayatındaki yeri, eşleriyle münasebetleri ve ilmî kişiliği ele alınmıştır. Safiyye, Hz. Peygamber'in azılı düşmanlarından, Yahudilerin lideri Huyey b. Ahtab'ın kızıdır. Babası, Hz. Peygamber'in müjdelenen son peygamber olduğuna kanaat getirdiği halde inkârı onu iman etmekten alıkoymuştur. Hayber'in fethinde esir edilmiş; Hz. Peygamber onu İslâm'ı seçme konusunda serbest bırakmıştır. İslâm'ı seçen Safiyye, Hz. Peygamber'in evlenme teklifini kabul ederek "Müminlerin Annesi" vasfını kazanmıştır. Hz. Peygamber'in vefatından sonra kendi halinde, ilim ve ibadetle meşgul olan Safiyye, 60 yaşında vefat etmiş ve Bakî Mezarlığı'na defnedilmiştir. Hz. Peygamber'den on hadis rivayet etmiştir. Akıllı, ilim ve fazilet sahibi, ibadete düşkün, yumuşak huylu, yardımsever ve cömert bir kadın olan Safiyye, bir kısmını saydığımız özellikleri ve Resûlullah'a ileri derecedeki sevgisi sebebiyle İslâm tarihindeki yerini almıştır.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed'in Eşleri, Safiyye, Müminlerin Annesi, Huyey b. Ahtab, Hayber'in fethi.

ABSTRACT

The Life and Character of Honorable Safiyyah, the Wife of the Prophet Muhammad

The subject of this study is Honorable Safiyyah, wife of the Prophet, as a historical figure. The purpose is to study the life of Honorable Safiyyah, character and her position in the social life. In this regard, Honorable Safiyyah's relationship in the family and with her relationship with the other wives, and her scholarly character have been studied. Safiyyah was the daughter of Huyay b. Ahtab, the leader of Jews and enemy of the Prophet. Even though Huyay was knowing that he was the prophet of God, his ignorance prevented him to believe in him. After having captured as a slave after the Conquest of Khaybar, the Prophet let her free to choose Islam or not, then she chose to Islam, then accepted the marriage proposal of the Prophet and he married with her, so she became the mother of the believers. After the life of the prophet, she lived a quiet life and was busy with studying of Islam and religious duties. She died at the age 60 and buried "Baqi Grave". The Honorable Safiyyah reported 10 hadiths from the Prophet. She was intelligent, has good character, worship loving, helping hand and a generous one. These are some features of her. Because of her deep love

* Ömer Sabuncu'nun "Hz. Peygamber'in Hanımı Hz. Safiyye'nin Hayatı ve Kişiliği" adlı doktora seminerinin gözden geçirilmiş halidir.

of the Prophet, she took a special place in the History of Islam.

Keywords: Wives of the Prophet Muhammad, Safiyyah, Mother of the Believers, Huyay b. Ahtab, the Conquest of Khaybar

Giriş

Çok kadınla evliliğin sosyal, ekonomik, kültürel, siyasî ve psikolojik olmak üzere çeşitli sebepleri vardır. Gerek Câhiliye döneminde gerekse Hz. Peygamber döneminde farklı sebeplerden de olsa çok çocuğa sahip olmak arzulan bir şeydi. Erkekler kabilenin siyasî ve ekonomik gücünü oluşturuyor, bu yüzden de çok kadınla evlilik önemseniyordu.¹

Evlilikle kurulan bağ, sosyal ve siyasî dayanışma açısından da önem taşıyordu. Asil bir aileyle akraba olmak, onların kanını taşıyan çocuklara sahip olmak arzu ediliyor, güçlü ve saygın bir kabileye mensup bir kadınla evlenmek erkeğin sosyal konumunu, kadının ailesinin ise saygınlığını artırıyordu.²

Çok evliliğin daha birçok sebebi sayılabilir. Hz. Peygamber'in dostluğu pekiştirmek için yakın arkadaşları Hz. Ebû Bekir'in kızı Âişe ve Hz. Ömer'in kızı Hafsa ile evlenmesi aileler arasında birlik ve beraberliğin pekişmesini sağlamıştır.³ Ayrıca Hz. Peygamber'in Benî Mustalik kabilesinin lideri Hâris'in kızı Cüveyriye ile yaptığı evlilik de kabileler arası iyi ilişkileri geliştirmeye yönelik evliliklerdendir. Müslümanlarla Benî Mustalik arasındaki çarpışmadan sonra Cüveyriye ile kavmi esir edilmiş, Hz. Peygamber'in onunla evliliği akrabalarını esaretten kurtarmıştır.⁴ Demircan, bu evliliğin Cüveyriye'nin akrabalarını minnet altına alarak İslâm'a girmelerini hızlandırdığını ve Yahudi düşmanlığını azaltmaya matuf olduğunu ifade etmektedir.⁵ Hz. Peygamber'in Safiyye ile evliliğine de bu açıdan bakmak, evlilik amacını Yahudilerle iyi ilişkiler kurma bağlamında değerlendirmek gerekir.

Hamidullah, Hz. Peygamber'in önceden iki evlilik yapmış dul bir kadın olan Safiyye ile evlenmesinin onun "mağluplarla uzlaşma ve anlaşma" şeklindeki değişmez politikasının bir sonucu olduğunu vurgulamaktadır.⁶ Kazıcı ise, Hz. Peygamber'in siyasî bir taktik olarak kabile ve kavimlerin liderlerinin kızlarıyla evlendiğini, böylece onlarla oluşacak akrabalık yakınlığıyla gönüllerini İslâm'a ısındırmaya çalıştığını ifade etmektedir.⁷

Sonuç olarak Hz. Peygamber'in Huyey b. Ahtab'ın kızı Safiyye ile evlenerek Yahudilerin liderinin kızı olduğu için onlarla sıhrî bir akrabalık kurarak yakınlık-

¹ Demircan, Adnan, *Kızların Gömülerek Öldürülmesi ve Çok Kadınla Evlilik*, Beyan Yayınları, İstanbul 2008, s. 75.

² Demircan, s. 76-79.

³ Bk. Demircan, s. 78.

⁴ İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik el-Himyârî, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa es-Sekkâ, İbrahim el-Ebyârî, Abdü'l-Hafiz eş-Şelebi, I-IV, el-Mektebetü'l-İlmiyye, Beyrut (t.y.), III, 295 (*Sîret-i İbn-i Hişâm Tercemesi, İslâm Tarihi*, çev. Hasan Ege, I-IV, Kahraman Yayınları, İstanbul 2001, III, 406); Demircan, s. 77.

⁵ Bk. Demircan, s. 77-78.

⁶ Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul 2004, s. 569.

⁷ Kazıcı, Ziya, *Hz. Muhammed'in Aile Hayatı ve Eşleri*, Çamlıca Yayınları, 4. Basım, İstanbul 2003, s. 285.

larını kazanmak,⁸ düşmanlığını azaltmak, bu evlilikle Yahudilerle ilişkileri düzeltmek⁹ ve onlarla yapılan savaşın yaralarını sarmak istemiş olduğu da düşünülmelidir.

Nitekim bunun yansımaları Hayber savaşı sonunda yapılan antlaşmada kendini göstermiş; Yahudilere bazı başışlar yapılmış,¹⁰ daha sonra Yahudilerin düşmanlıkları azalmıştır. Çünkü Arap geleneğine göre bir kabileden bir kadınla evlenildiğinde damat sadece ailenin değil tüm kabilenin damadı sayılırdı ve bir damada karşı savaş açmak onur kırıcı bir davranış olarak görülürdü.¹¹

I. Medine'de Yahudiler ve Benî Nadîr Kabilesi

Hz. Peygamber'in eşi Safiyye'nin, Yahudilerin liderinin kızı oluşu ve Müslümanlarla Yahudiler arasındaki ilişkilerinden dolayı Medine'deki Yahudiler, Safiyye'nin kabilesi Benî Nadîr ve Hayber'in fethi hakkında kısa da olsa bilgi vermek uygun olacaktır.

İslâm'dan önceki asırlarda bir kısım Yahudiler Arabistan'ın çeşitli yerlerinde yaşıyordu. Yahudiler ticari amaç dışında hiçbir zaman Mekke'de kalıcı olmamışlardır.¹² Yesrib Yahudileri ise önce şehrin dışına yerleşmiş; zamanla güçlenerek Âmâlikâlıları ve Cürhümlüleri yurtlarından çıkarıp şehrin kontrolünü ellerine geçirmişlerdir.¹³ İslâm dininin ortaya çıktığı sıralarda Medine'de söz sahibi olan Evs ve Hazrec kabileleri buraya geldiklerinde şehrin dışına yerleşmiş; Yahudi baskınlarından bıkan bu iki kabile akrabaları olan Gassânîlerden yardım alarak şehre hâkim olmuşlardı.¹⁴ Kur'an'da İsrâiloğulları'nın Peygamberleri zikredilmiş,¹⁵ onlara kitap, hüküm ve peygamberlik verildiği, helâl gıdalarla rızıklandırıldıkları,¹⁶ belirtilmiş, Hz. Peygamber'in müşriklerin âyetlerle ilgili olarak ortaya attıkları şüphelerden sonra, inen âyetlerden şüpheye düşmemesi için kendisine kitap indirilmiş olan Yahudilere müracaat edebileceği tavsiye edilmiştir.¹⁷ Ayrıca onların birçok ayrılıklara düştükleri ve bundan dolayı hesaba çekilecekleri¹⁸ ifade edilerek Hz. Peygamber, Yahudilere karşı uyarılmıştır.¹⁹

Hz. Peygamber bu bilgilere sahip olarak Medine'ye hicret ettiğinde şehirde

⁸ Vacca, V, "Safiye", *İA*, Eskişehir 1997, X, 62.

⁹ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 495.

¹⁰ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 505.

¹¹ Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, çev. Yusuf Balcı vd., İnkılâb Yayınları, İstanbul 1996, İkinci Baskı, II, 199.

¹² Arslantaş, Nuh, *Emeviler Döneminde İslâm Dünyasında Yahudiler*, İz Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul 2016, s. 38, 45.

¹³ Buhl, Fr, "Medine", *İA*, Eskişehir 1997, VII, 459-471; Arslantaş, *Emeviler Döneminde İslâm Dünyasında Yahudiler*, s. 38, 45.

¹⁴ Algül, Hüseyin, "Evs", *DİA*, İstanbul 1995, XI, 541; Arslantaş, *Emeviler Döneminde İslâm Dünyasında Yahudiler*, s. 45; Müslümanların Yahudilerle ilişkileri hakkında geniş bilgi için bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 456-513; Atçeken, İsmail Hakkı, *Hz. Peygamber'in Yahudilerle Münasebetleri*, İstanbul 1996; Arslantaş, Nuh, *İslâm Toplumunda Yahudiler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2008.

¹⁵ *Ahkaf*, 46/21.

¹⁶ *Yûnus*, 10/93.

¹⁷ *Yûnus*, 10/94; *Enbiya*, 21/7.

¹⁸ *Secde*, 32/25.

¹⁹ Özkuyumcu, Nadir, "Medine Yahudileri", *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslâm*, Editör: Vecdi Ak-yüz, Beyan Yayınları, İstanbul 2006, II, 188-189.

yaşayanların yarısını Yahudiler oluşturuyordu.²⁰ Hz. Peygamber'in hicretini kalelerine çıkıp izlemiş, onun peygamber olup olmadığını anlamak istemişlerdi. Hz. Peygamber'i izlemeye gidenler arasında Safiyye bt. Huyey'in babası ve amcası da vardı. Yunus b. Bükeyr'den rivayet edildiğine göre Safiyye, Hz. Peygamber'in hicreti esnasında Benî Nadîr Yahudilerinin reisi olan babası Huyey b. Ahtab ile amcası Ebû Yâsir b. Ahtab'ın merak edip bakmak için gittiklerini, sabahın erken saatlerinde çıkmalarına rağmen çok geç döndüklerini ve babası ile amcası arasında şu konuşmanın geçtiğini anlatır: "Amcam Ebû Yâsir, babama: "O mu?" diye sordu. Babam: "Evet, vallahi odur." dedi. Amcam: "O olduğundan emin misin?" diye sorduğunda, babam: "Eminim" diye cevap verdi. Amcam bu sefer babama; "Ona karşı ne hissediyorsun?" dedi. Babam: "Vallahi eski halimde kalacağım, nefsimde uyanan ise, ona düşmanlık hisleridir."²¹ demiştir.

Daha ilk gördüğü anda onda peygamberlik izlerini görüp ona düşmanlık edeceğini ilan eden Huyey b. Ahtab'ın reisi olduğu Benî Nadîr, Medine civarına yerleşen üç Yahudi kabilesinden biri olup soylarının Hz. Harun'dan geldiğini söylerler. O dönemde Benî Nadîr, diğer Yahudi kabilelerine üstünlüğünü kabul ettirmişti. Benî Nadîr'den bir kişi onlardan birini öldürdüğünde yarım diyet verirken onlar tam diyet ödüyorlardı. Ancak hicretten sonra Hz. Peygamber hakemlik ettiği böyle bir olay münasebetiyle bu eşitsizliği ortadan kaldırdı.²²

Benî Nadîr, şehrin dış taraflarında Benî Hatme Mezarlığı civarında oturuyor ve Yahudiler arasında en kalabalık grubu oluşturuyordu. Önceleri Hz. Peygamber'e (sas) karşı olumsuz hareketlerine rastlanmayan Benî Nadîr Yahudileri Bedir Gazvesi'nin ardından Benî Kaynukâ'nın şehirden sürülmesine, ayrıca kendi kabilelerinden Müslümanlar aleyhine kışkırtıcı şiirler söyleyen ve yıkıcı faaliyetlerde bulunan ünlü şair Kâ'b b. Eşref'in öldürülmesinden dolayı korkuya kapılarak Hz. Peygamber'le antlaşmalarını yenilediler. Fakat daha sonra Uhud Gazvesi'nin hazırlıkları sırasında bir gece 200 adamıyla birlikte gelen Ebû Süfyan'a Müslümanlar hakkında istediği bilgileri verdiler; bu savaşta İslâm ordusunun tam bir üstünlük sağlayamamasından aldıkları cesaretle de müşriklerin Hz. Peygamber'i öldürme teklifini olumlu karşılayıp antlaşmalarını bozma eğilimine girdiler.²³

Benî Nadîr'in Medine'den sürülmesine sebep teşkil eden olayla ilgili iki ayrı rivayet bulunmaktadır. Bunlardan birine göre, 4. yılın Safer ayında (Temmuz 625) meydana gelen Bi'r-i Maûne hadisesinde yetmiş İslâm davetçisinin tuzağa düşürülüp öldürülmesi esnasında kurtulanlardan Amr b. Ümeyye ed-Damrî, olayı Hz. Peygamber'e (sas) haber vermek üzere Medine'ye dönerken yolda kendilerine saldıranlardan olduklarını zannettiği Benî Âmir kabilesinden iki yeni Müslümanı öldürmüştür. Bu yanlışlık karşısında maktullerin diyetlerinin ödenebil-

²⁰ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 475.

²¹ İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmâil, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, thk. Ali Şîrî, Beyrut1408/1988, II, 245 (*Büyük İslâm Tarihi*, çev. Mehmet Keskin, Çağrı Yayınları, İstanbul 1994, III, 317); Özkuyumcu, "Medine Yahudileri", II, 189.

²² Özkuyumcu, Nadîr, "Nadîr (Benî Nadîr)", *DİA*, İstanbul 2006, XXXII, 275.

²³ Özkuyumcu, "Nadîr (Benî Nadîr)", *DİA*, XXXII, 275.

mesi için Hz. Peygamber bir grup sahâbîyle birlikte Nadîroğulları'na giderek aralarında mevcut anlaşma gereği diyete iştirak etmelerini istemiş ve onların kendi paylarına düşen kısmı toplamak için hazırlık yapmaları sırasında bir duvarın dibine oturup beklemeye başlamıştı. Ancak Benî Nadîriler bunu fırsat bilmişler ve üzerine büyük bir taş yuvarlayarak onu öldürmeye çalışmışlardı. Diğer rivayete göre ise Hz. Peygamber'i (sas) öldürmeleri konusunda Kureyş'ten aldıkları teklif üzerine ona bir mektup yazarak İslâm'ı kabul etmeleri için üç arkadaşıyla birlikte gelip kendilerinin çıkaracağı üç hahamla tartışmasını istemişler ve üç haham yerine bir suikast ekibi hazırlamışlardır.²⁴

Hz. Peygamber, Benî Nadîr Yahudilerinin kendisini öldürmeye teşebbüs ettiklerini öğrenmiş ve onlara haber göndererek on gün içinde Medine'yi terk etmelerini, aksi halde yakalananların öldürüleceğini bildirmiştir. Yahudiler, önce şehri terk etmek için hazırlıklara başladılarsa da Abdullah b. Übey b. Selûl'ün kendilerine 2000 adamıyla yardım edeceği, ayrıca Benî Kurayza ve Benî Gatafân'dan da destek geleceği haberini göndermesi üzerine yerlerinden çıkmayacaklarını ve savaşa hazır olduklarını söylediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber Benî Nadîr'i kuşattı. On beş gün sonra kuşatmanın şiddetinden bunalan Benî Nadîr Yahudileri, bekledikleri yardım da gelmeyince Huyey b. Ahtab çıkmak istememesine rağmen,²⁵ develerinin yüklenebildiği kadar yükü Medine'den ayrılma talebinde bulundular.²⁶ Taleplerinin kabul edilmesi üzerine bir kısmı 600 deve yükü ile Suriye ve Ezriât'a, daha az sayıdaki bir kısmı da Hayber'e gidip yerleştiler.²⁷ Huyey b. Ahtab ve Sellâm b. Mişkem de Hayber'e yerleşenler arasında idi ve Huyey b. Ahtab buradaki Yahudilerin başına geçmişti.²⁸ Safiyye de babasıyla birlikte Hayber'e göçmüştü.

II. Hayber'in Fethi

Medine'ye 150 km. mesafedeki²⁹ Hayber'e³⁰ yerleşen Benî Nadîr Yahudileri kısa sürede bir tehdit unsuru ve nifak kaynağı hâline geldiler, sonuçta da Hendek Gazvesi'nin tertipçisi oldular. Nihayet Hz. Peygamber Benî Nadîr'in Medine'den sürülmesinden iki yıl sonra, Mekkelilerle Hudeybiye anlaşması yapmasının ardından, hicretin 7. (m. 628) yılında 1400 kişilik bir ordu ile Hayber üzerine sefere çıktı. On dört gün süren kuşatmadan sonra Hayber kaleleri birer birer teslim oldu³¹ ve kazanılan bu zaferden³² sonra yine Hz. Peygamber,

²⁴ Vâkıdî, Muhammed b. Ömer, *Kitâbü'l-Meğâzî*, thk. Marsden Jones, 3. Basım, Beyrut 1404/1984, I, 373-375; Özkuyumcu, "Nadîr (Benî Nadîr)", *DİA*, XXXII, 275.

²⁵ Vâkıdî, I, 373; Özkuyumcu, "Medine Yahudileri", II, 209.

²⁶ Safiyye'nin ilk kocası Sellâm b. Mişkem, Huyey b. Ahtab'a şayet Muhammed'den "çıkınız" şeklinde bir teklif gelecek olursa çıkmayı kabul etmesini tavsiye etmiştir. Bk. Vâkıdî, I, 366; Özkuyumcu, "Medine Yahudileri", II, 189.

²⁷ Vâkıdî, I, 180; Özkuyumcu, "Nadîr (Benî Nadîr)", *DİA*, XXXII, 275.

²⁸ Benî Nadîr Yahudilerinin sürülmesi ile ilgili olarak nâzil olan âyetlere bk. Haşr, 59/2-4; Özkuyumcu, "Medine Yahudileri", II, 209.

²⁹ Vacca, V, "Safiye", *İA*, X, 62.

³⁰ Hayber, kaleleri ve savaşı hakkında geniş bilgi için bk. Hamidullah, Muhammed, "Hayber", *DİA*, İstanbul 1998, XVII, 20-22.

³¹ Vacca, V, "Safiye", *İA*, X, 62.

³² Fetih Suresi 18-21. âyetlerin Hayber'e ve ganimetlerine işaret ettiği, Allah'ın, vadettiği fetihlerden ilki olarak Hayber'i bahşettiği ifade edilmiştir. Geniş bilgi için bk. İbn Kesir, Ebû'l-Fidâ İsmâil, → →

Yahudilerin canını bağışlayarak, yetiştirecekleri mahsulün yarısını almaları ve Müslümanların istedikleri zamanda çıkmaları şartıyla topraklarında oturmalarına izin verdi.³³

Hayber kalelerinden ilk önce Nâim kalesi, sonra Safiyye'nin kocası Kinâne b. er-Rebî' b. Ebî'l-Hukayk'ın komutanı olduğu Kamûs kalesi fethedildi.³⁴ Ardından sırasıyla ve bazıları barış yoluyla Şık, Netâh, Ketîbe, Vatîh ve Sülâlim kaleleri alındı.³⁵ Alınan birçok esirin arasında Safiyye³⁶ de vardı.³⁷ Safiyye'nin Şık, ya da Nizar kalesinde esir edildiğine dair kayıtlar varsa da³⁸ makul olan, kocasının komutanı olduğu Kamûs kalesinde esir edilmesidir.

İleride geniş bir şekilde ele alacağımız üzere Hz. Peygamber, Hayber'in fethinden sonra esir edilen Safiyye'yi azat ederek onunla evlendi.

A. Hz. Peygamber'le Evlenmeden Önce Safiyye

1. Safiyye'nin Doğumu, Adı, Nesebi, Künyesi

Safiyye m. 612 yılında Medine'de doğdu. Safiyye'nin m. 610 yılında doğduğuna dair bazı rivayetler de vardır.³⁹ Safiyye'nin Hz. Peygamber'le evlendiğinde on yedi yaşında olduğunu,⁴⁰ bu evliliğin hicretin 7. yılında (m. 628) Hayber'in fethinden sonra gerçekleştiğini göz önüne aldığımızda⁴¹ onun hicretten on yıl önce m. 612 yılında dünyaya geldiğini söylemek daha makul görülmektedir.

Kaynaklarda soy kütüğü farklılıklarla birlikte şöyle verilmektedir: Safiyye bt. Huyey b. Ahtab b. Sa'ye⁴² b. Âmir⁴³ b. 'Ubeyd b. Ka'b b. el-Hazrec⁴⁴ b. Ebî Habîb b. en-Nadîr b. en-Nehhâm b. Yenhûm.⁴⁵ Soyu Benî İsrâîl'e peygamber olarak

→ →

Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri, çev. Bekir Karlığa, Bedreddin Çetiner, İstanbul 1991, XIII, 7352.

³³ Özkuyumcu, "Nadîr (Benî Nadîr)", XXXII, 275.

³⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 222 (*Tarih*, IV, 332).

³⁵ Hamidullah, "Hayber", *DİA*, XVII, 22.

³⁶ İbn Hişâm'da Safiyye'nin iki amcası kızı ile birlikte getirildiği kaydedilmekte ise de bu bilgiye başka kaynaklarda ulaşamadık. İbn Hişâm, III, 331 (*Siret-i İbn Hişâm Tercemesi*, III, 456).

³⁷ Vacca, esir edilenler arasında Safiyye'nin iki yeğeni olduğunu aktarsa da bu bilgiye ilk dönem kaynaklarında rastlayamadık. Vacca, V, "Safiyye", *İA*, X, 62.

³⁸ Vacca, V, "Safiyye", *İA*, X, 62.

³⁹ Uraler, Aynur, "Safiyye", *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 474.

⁴⁰ İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menîel-Hâşimî, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2. Baskı, Beyrut 1418/1997, VIII, 102.

⁴¹ eş-Şâmî, Şemsüddin Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf es-Sâlihî ed-Dimaşkî (v. 942/1536), *Su-bulu'l-Huda ve'r-Reşâd Fi Sireti Hayri'l-İbâd*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcûd - Ali Muhammed Meûz, Beyrut 1414/1993, XI, 214 (*Peygamber Külliyyatı*, çev. Halil İbrahim Kaçar, Ocak Yayıncılık, İstanbul 2003-2004, XI, 237); Hamidullah, "Hayber", *DİA*, XVII, 21.

⁴² *el-İstî'âb*'ta "Sa'ye b. Âmir" yerine "Şu'be b. Sa'lebe" geçmektedir. Bk. İbn 'Abdilber, Ebû Ömer Yûsuf b. Abdullah b. Muhammed, *el-İstî'âb fi Ma'rifeti'l-Ashâb*, thk. Ali Muhammed el-Becâvî, Beyrut 1412/1992, IV, 1871.

⁴³ *Ensâbü'l-Eşrâf*'ta "Âmir" yerine "Sa'lebe" geçmektedir. Belâzürî, Ebû'l-Abbas Ahmed b. Yahya b. Câbir, *Ensâbü'l-Eşrâf*, thk. Süheyl Zekkâr-Riyâd Zirikî, Dârü'l-Fikr, Beyrut 1417/1996, II, 78.

⁴⁴ *et-Tebyîn*'de el-Hazrec yerine el-Hâris geçmektedir. İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muva'ffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâîlî el-Makdisî, *et-Tebyîn fi Ensâbi'l-Kureşiyîn*, thk. Muhammed Nayif er-Rüleymî, Beyrut 1408/1988, s. 83.

⁴⁵ *el-İstî'âb*'ta "Yenhûm" yerine "Tehûm" geçmektedir. İbn 'Abdilber, *el-İstî'âb*, IV, 1871; *Üsdü'l-Gâbe*'de ise, bu kelimenin "Nâhûm", "Yenhûm" veya "Nehûm" şeklinde olabileceği kaydedilmektedir. İbnü'l-Esir, İzzuddîn Ebû'l-Hasan Ali b. Ebî'l-Kerem Muhammed,* (Yıldız konulan yerlerde Şamile adlı elektronik kaynaktan istifade edilmiştir), *Üsdü'l-Gâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbe*, I-VII, Dârü'ş-Şi'b, Beyrut, 1417/1996, VII, 184.

gönderilen Hz. Mûsâ'nın (as) kardeşi Hârûn b. 'İmrân'a dayanmakta olup,⁴⁶ Lüey b. Ya'kûb'un torunudur.⁴⁷

Câhiliye devrinde ganimetler taksim edilmeden kabile reislerinin ganimet-ten kendisi için seçtiği köle, cariye ya da mala "Safiy" deniliyordu.⁴⁸ Bu durum İslâmîyet'te de benimsenmişti.⁴⁹ Hz. Peygamber'in bu hakkını, genellikle sahâbîlerin ondan başkasına uygun görmedikleri ganimetlerde kullandığı bi-linmekte olup⁵⁰ Hz. Peygamber'in üç safiyyi olduğu rivayet edilmektedir.⁵¹

Asıl adı Zeyneb olan Safiyye,⁵² Hayber savaşında Hz. Peygamber'in hissese-ne komutanlık hakkı olarak düştüğü için kendisine "Safiyye" adı verilmiştir. Hz. Peygamber evlendikten sonra Zeyneb olan ismini Safiyye olarak değiştirmiştir.⁵³ Safiyye çocuğu olmamakla birlikte geleneğe uyarak⁵⁴ "Ümmü Yahya" künyesini almıştır.⁵⁵

2. Ailesi ve Yakın Çevresi

Safiyye'nin babası Huyey b. Ahtab (ö. 5/626) Medine'de yaşayan Yahudi kabilelerinden biri olan Benî Nadîr'e mensuptur.⁵⁶ Yahudiler arasında görüşle-rine başvurulana, lider konumundaki⁵⁷ Huyey, Lüey b. Ya'kûb'un torunudur.⁵⁸ Annesi ise Benî Kurayzâ kabilesinden olup⁵⁹ yine aynı kabileden Rifâ'a b. Sa-muel'in⁶⁰ kız kardeşi Berre bt. Samuel'dir.⁶¹

Safiyye'nin Kurayza gazvesinde babası Huyey b. Ahtab ile birlikte öldürülen bir kardeşinden bahsedilmekte⁶² ise de kaynaklarda adına ve hakkında başka bir bilgiye ulaşamadık.

Safiyye'nin babası Huyey İslâm'ın azılı düşmanlarından olup insanların İslâm'a girmemeleri için elinden geleni yaptı. Huyey, Hz. Peygamber'i zor duru-ma düşürmek ve toplum içindeki prestijini sarsmak amacıyla ona sürekli soru-

⁴⁶ İbn Sa'd, VIII, 95; İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim ed-Dîneverî, *el-Ma'ârif*, thk. Servet 'Ukkâşe, Kahire 1992, s. 138; Belâzürî, *Ensâb*, II, 78.

⁴⁷ İbnü'l-Esîr, VII, 184.

⁴⁸ Safî, deve ve koyun gibi hayvan cinsinden seçilebildiği gibi, kılıç vb. şeylerden ve esirler arasından da seçilebiliyordu. Hz. Peygamber'in (sas) safîleri için bk. Belâzürî, *Ensâb*, I, 78; Ateş, Ali Osman, *İslâm'a Göre Câhiliye ve Ehl-i Kitap Örf ve Adetleri*, Beyan Yayınları, İstanbul 1996, s. 401.

⁴⁹ Hz. Peygamber'in çeşitli seferlerde komutanlık hakkı olarak kendine ayırdıkları hakkında bk. Belâzürî, *Ensâb*, II, 78.

⁵⁰ Boynukalın, Mehmet, "Safî", *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 469.

⁵¹ Ömer b. el-Hattab bu safîlerin Benî Nadîr, Hayber ve Fedek malları olduğunu söylemiştir. Bk. Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, çev. Mustafa Fayda, TTK Basımevi, Ankara 2002, s. 26.

⁵² Bazı araştırmalarda adı Habîbe olarak zikredilmektedir. (Halebî, Mahmûd Ta'ma, *Nisâün Havle'r-Resûl*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrût 1424/2003, s. 124).

⁵³ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 569.

⁵⁴ Arap toplumunda künye kullanımı çok yaygın olup çocuksuz kimseler ve küçük çocukların da künyelenmesi geleneğe uygundu. Bk. Bozkurt, Nebi, "Künye", *DİA*, Ankara 2002, XXVI, 558-559.

⁵⁵ Halebî, s. 124; Uraler, "Safiyye", *DİA*, XXXV, 474.

⁵⁶ Belâzürî, *Ensâb*, I, 337.

⁵⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, II, 245 (*Tarih*, III, 317).

⁵⁸ Şâmî, XI, 212 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 234).

⁵⁹ Bazı kaynaklarda Benî Kurayzâ liderinin kızı olduğu kaydedilmektedir. Bk. Şibli, Mevlana, *Büyük İslâm Tarihi/Asr-ı Saadet*, çev. Ömer Rıza Doğrul, Eser Neşriyat, İstanbul 1977, II, 162.

⁶⁰ İbnü'l-Esîr, I, 367 (Yıldız konulan yerlerde Şamile adlı elektronik kaynaktan istifade edilmiştir); *İslâm Peygamberi*, s. 489.

⁶¹ İbn Sa'd, VIII, 95.

⁶² Belâzürî, *Fütûh*, s. 30.

lar sorar veya sordurur, fesat çıkarmak için, anlamları müteşâbih olan mu-kattâ⁶³ harflerini yorumlayarak, yeni dine ömür biçmeye çalışırdı. Fakat çıkan sonuç işine gelmeyince durumun karışık olduğunu bahane ederdi.⁶⁴

Safiyye'nin Mâlik b. Ahtab, Ebû Yâsir b. Ahtab ve Cüdey b. Ahtab adlarında üç amcası vardı. Bunlar hakkında Bakara suresi'nin 6 ve 7. âyetlerinin nâzil olduğu rivayet edilir.⁶⁵ Ayrıca İbn İshak'tan rivayet edildiğine göre Huyey b. Ahtab ve kardeşi Ebû Yâsir b. Ahtab Yahudiler içinde Araplara karşı kibirli davranan ve küçümseyenlerin başında gelirdi. Güçleri yettiğince insanları İslâm'dan geri çevirmeye çalışıyorlardı. Kur'an'da buna "Ehl-i kitaptan çoğu, hakikat kendilerine apaçık belli olduktan sonra, sırf içlerindeki kıskançlıktan ötürü, sizi imanınızdan vazgeçirip küfre döndürmek istediler. Yine de siz, Allah onlar hakkındaki emrini getirinceye kadar affedip bağışlayın. Şüphesiz Allah her şeye kadirdir." mealindeki âyetle⁶⁶ işaret edilmektedir.⁶⁷

Ebû Yâsir, Yahudiler arasında vuku bulan bir zina davasında hüküm vermek üzere Resûlullah'a (sas) gelindiği zaman, Tevrat'taki recm âyetleri hakkında bilgi vermeyen âlimlerden birisiydi. Bu olay üzerine "Ey Resûl! Kalpleri iman etmediği halde ağızlarıyla 'inandık' diyen kimselerden ve Yahudilerden küfür içinde koşuşanlar (in hali) seni üzmesin. Onlar durmadan yalana kulak verirler ve sana gelmeyen (bazı) kimselere kulak verirler; kelimeleri yerlerinden kaydırıp değiştirirler. 'Eğer size şu verilirse hemen alın, o verilmezse sakının!' derler. Allah bir kimseyi şaşkınlığa (fitneye) düşürmek isterse, sen Allah'a karşı, onun lehine hiçbir şey yapamazsın. Onlar, Allah'ın kalplerini temizlemek istemediği kimselerdir. Onlar için dünyada rezillik vardır ve ahirette onlara mahsus büyük bir azap vardır." âyetinin⁶⁸ nâzil olduğu belirtilir.⁶⁹

Bunlardan Ebû Yâsir ve Cüdey Yahudiler'in önde gelen âlimlerinden ve Huyey'in de en önemli yardımcılarıydı. Fakat Mâlik b. Ahtab hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşamadık.

Giriş bölümünde Hz. Peygamber Medine'ye gelirken Huyey b. Ahtab ve Ebû Yâsir'in onu karşılamaya gitmelerini Safiyye'nin anlatımıyla vermiştik. Karşılamadan daha sonraki bir zamanda Hz. Peygamber'i dinlemeye gittiklerini düşündüğümüz, Ebû Yâsir'in İslâm'a meylettği farklı bir rivayeti de burada vermek istiyoruz. Mûsa b. 'Ukbe'nin Zührî'den naklettiği rivayete göre Ebû Yâsir, Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde yanına gidip konuşmasını dinlemiş; kav-

⁶³ Kur'an'da yirmi dokuz surenin başında yer alan ve isimleriyle telaffuz edilen harflerin ortak adıdır. Bu harfler kelimeyi oluştururken okundukları gibi değil kendi isimleriyle telaffuz edildiklerinden "bağımsız ve ayrı harfler" anlamında "hurûf-ı mukattaa" diye anılmıştır. (Bk. Duman, M. Zeki-Altundağ, Mustafa, "Hurûf-ı Mukattaa", *DİA*, İstanbul 1998, XVIII, 401.

⁶⁴ Geniş bilgi için bk. İbn Hişâm, II, 545-547 (*Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, II, 239-242); Akdoğan, s. 32-35.

⁶⁵ "Gerçek şu ki, kâfir olanları (azap ile) korkutsan da korkutmasan da onlar için birdir; iman etmezler. Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Onların gözlerine de bir çeşit perde gerilmiştir ve onlar için (dünya ve ahirette) büyük bir azap vardır." Belâzürî, *Ensâb*, I, 337.

⁶⁶ *Bakara*, 2/109.

⁶⁷ Bahsi geçen Bakara Suresi'nin 109. âyeti bunlar hakkında nâzil oldu. İbn Hişâm, II, 548 (*Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, II, 244-245); İbn Kesîr, *Tefsîr*, II, 495.

⁶⁸ *Mâide*, 5/41.

⁶⁹ İbn Hişâm, II, 564 (*Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, II, 273).

mine döndüğünde, “Ey kavmim bana kulak verin. Şüphesiz Allah beklemekte olduğunuz adamı size getirdi. Bu adama uyun.” demiştir. Bunun üzerine Huyey b. Ahtab da giderek Hz. Peygamber'in yanına oturdu, konuşmalarını dinledi. Kavmine döndüğünde ise kardeşi Ebû Yâsir'in aksine “Öyle bir adamın yanından geliyorum ki vallahi ben ona ebediyen düşman olacağım!” demiştir. Ebû Yâsir ona: “Ey anamın oğlu! Başka hususlarda bana uymayabilirsin ama bu hususta bana itaat et. Eğer itaat edersen helak olmazsın.” dediyse de Huyey kabul etmedi.⁷⁰

Bu olaydan Safiyye'nin zaten âlim bir zat olan amcası Ebû Yâsir'in Hz. Peygamber'e meyli anlaşılmakta ama kardeşinin katı düşmanlığını aşamadığı ve emrine karşı gelemediği görülmektedir.

Ulaşabildiğimiz kadarıyla Safiyye'nin amcalarının akıbetleri hakkında kaynaklar bize kesin bir bilgi vermemektedir. Huyey b. Ahtab ile birlikte öldürüldüklerine dair de bir bilgi yoktur. Hayatta olmuş olsalar bile Huyey b. Ahtab'ın ölümünden sonra etkinliklerini yitirmiş olmalıydılar.

Safiyye'nin dayısı Rifâ'a b. Samuel'dir. Benî Kurayza gazvesi sonunda bu kabile Yahudileri hakkında hakem idam kararı vermişti. İbn İshak'tan rivayet edildiğine göre öldürülecekler arasında bulunan Rifâ'a b. Samuel, Selma bt. Kays Ümmü'l-Münzir adında bir Müslüman kadının yanına sığınmıştı. Daha önce onu tanıyan bu kadın Hz. Peygamber'in huzuruna çıkıp: “Rifâ'a'nın canını bana bağışla; kendisi namazlarını kılacağına hatta deve eti bile yiyeceğine söz veriyor.” demiş Hz. Peygamber de bu isteği olumlu karşılamıştır.⁷¹

3. İlk Evlilikleri

Safiyye, Hz. Peygamber'le evlenmeden önce iki evlilik yapmıştır. Yahudi liderinin kızı olduğu için evlilikleri kavmi arasında önemli kişilerle olmuştur.

Safiyye ilk önce Benî Nadîr'in ileri gelenlerinden Sellâm b. Mişkem b. el-Hakem b. Hârise b. el-Hazrec b. Kâ'b⁷² el-Kurazî ile evlendi. Bir müddet sonra Sellâm'dan boşanan Safiyye, ikinci evliliğini de amcası oğlu, Hayber kalelerinin en sağlamı olan Kamûs Kalesi komutanı Kinâne b. er-Rebî' b. Ebî'l-Hukayk en-Nadrî ile yaptı.⁷³ Safiyye Hayber'de esir edildiğinde Kinâne ile yeni (birkaç günlük) evliydi.⁷⁴ Safiyye ikinci evliliğini 6. yılın sonları ya da Hayber'in fethedildiği h. 7. yılın başlarında yapmıştır.⁷⁵

İkinci kocası Kinâne hakkında, Benî Nadîr'in hazinesinin yerini göstermesi ve öldürülmesi ile ilgili olarak İbn İshak'tan aktarılan bir rivayet oldukça ilgi çekicidir. Buna göre, esir edilen Kinâne Hz. Peygamber'in yanına getirildi. Ondan Benî Nadîr'in hazinesinin yerini göstermesi istendiğinde hazinenin yerini bilmediğini söyledi. Bunun üzerine bir Yahudi, Hz. Peygamber'e bir harabeyi

⁷⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, II, 245-246 (*Târîh*, III, 317-318).

⁷¹ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 489.

⁷² Taberî,* Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1407/1987, II, 213.

⁷³ İbn Sa'd, VIII, 95.

⁷⁴ Afzalurrahman, II, 190.

⁷⁵ Vacca, V, “Safiyye”, *İA*, X, 62.

göstererek Kinâne'yi harabenin etrafında dolaşırken gördüğünü söyledi. Bunun üzerine Hz. Peygamber Kinâne'ye, hazinenin tespit edilmesi durumunda emanın kalkacağını ifade edince Kinâne kabul etti. Hz. Peygamber de harabenin kazılmasını emretti. Kazılan yerden hazinelerin bir kısmı çıktı. Sonra ondan hazinenin geri kalanını istedi. O ise hazineyi vermeye yanaşmadı. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Zübeyr b. Avvâm'a, hazinenin kalan kısmını buluncaya kadar onu sorgulamasını istedi. Kinâne yine de kalan hazinenin yerini söylemeyince Hz. Peygamber onu Muhammed b. Mesleme'ye teslim etti. O da Kinâne'nin boynunu vurdu. Bazı kaynaklarda Muhammed b. Mesleme'nin, kardeşi Mahmud b. Mesleme'nin⁷⁶ öldürülmesinin kisası olarak Kinâne'nin boynunu vurduğu⁷⁷ kaydedilmekte ise de bunun doğru olmadığı, karıştırıldığı kanaatindeyiz. Mahmud b. Mesleme'yi Kinâne öldürmediği için ona karşılık kisas olarak Muhammed b. Mesleme'ye verilmesi söz konusu olamaz. Bu durum ancak Muhammed b. Mesleme'nin ölüm cezalarını infaz eden sahâbîler arasında olmasıyla⁷⁸ izah edilebilir. Dolayısıyla o gün öldürülecek olan Kinâne'den başkası da olsa görev Muhammed b. Mesleme'ye verilecekti.

Safiyye'nin evlendiği ilk iki kocası da şairdi.⁷⁹ Safiyye'nin hiç çocuğu olmamıştır.⁸⁰

B. Hz. Peygamber'in Eşi Hz. Safiyye

1. Hz. Peygamber'in Hz. Safiyye İle Evlenmesi

Hz. Peygamber Cüveyriye ile evlendikten sonra Safiyye ile evlendi.⁸¹ Safiyye o zaman on yedi yaşındaydı. Âmine bt. Kays el-Ğîfâriyye'den nakledilen bir rivayette, Safiyye'nin Hz. Peygamber'le evlendiğinde on yedi yaşında olduğunu bizzat kendisinin söylediği zikredilmektedir.⁸²

Hz. Peygamber Safiyye ile hicrî 7. yılda⁸³ Hayber'in fethinden sonra, Vâdikurâ Gazvesi'nden önce Cemâziyelâhir⁸⁴ ayında evlenmiş⁸⁵ bu evlilik Hz. Peygamber'in vefatına kadar 4 yıl sürmüştür.

Hayber fethinde kocası öldürülen Safiyye esir alındı⁸⁶ ve esirlerin taksiminde sahâbeden Dihye b. Halîfe'ye⁸⁷ verildi. Benî Kurayza ve Benî Nadîr'in

⁷⁶ Mahmud b. Mesleme, Hayber'de fethedilen ilk kale olan Nâim kalesinin yanında üzerine büyük bir kaya parçası atılarak öldürülmüştür. Bk. İbn 'Abdilber, Ebû Ömer Yûsuf b. Abdullah b. Muhammed, *ed-Dürer fi İhtisârî'l-Megâzî ve's-Siyer*, Kahire 1423/2002, s. 210.

⁷⁷ Vâkîdî, II, 672-673.

⁷⁸ Şahvar, Ataullah, "Muhammed b. Mesleme", *DİA*, İstanbul 2005, XXX, 555.

⁷⁹ İbn 'Abdilber, *el-İstî'âb*, IV, 1871; İbnü'l-Esîr,* I, 375.

⁸⁰ Şâmî, XI, 212 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 234).

⁸¹ İbn Hişâm, IV, 646 (*Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, IV, 399).

⁸² İbn Sa'd, VIII, 102; Şulul, Kasım, *İlk Kaynaklara Göre Hz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İnsan Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2008, s. 497.

⁸³ İbn 'Abdilber, *el-İstî'âb*, IV, 1871.

⁸⁴ Ebû Ubeyde Ma'mer b. el-Müsennâ, Hz. Peygamber'in Safiyye ile hicrî yedinci yılın Şevval ayında evlendiğini rivayet etmektedir. Şâmî, XI, 214 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 237).

⁸⁵ Şulul, s. 497.

⁸⁶ İbn Hişâm, IV, 646 (*Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, IV, 399).

⁸⁷ Cebrâil'in (as) onun suretine girerek Hz. Peygamber'e vahiy getirdiği sahâbî olup, Hz. Peygamber onu Herakleios'a elçi olarak göndermiştir. Dihye beş civarında hadis rivayet etmiştir. Geniş bilgi için bk. Yardım, Ali, "Dihye b. Halîfe", *DİA*, İstanbul 1994, IX, 294.

hanımefendisi olduğu için Hz. Peygamber'den başkasına verilmesinin uygun olmayacağı ifade edilerek Hz. Peygamber'e verilmesi uygun görüldü.⁸⁸

Rivayete göre olay şöyle gelişmiştir: Dihye b. Halife Hz. Peygamber'in yanına gelip "Ey Allah'ın Peygamberi! Esir alınan kadınlardan birini bana ver." deyince Hz. Peygamber de esirlerden birini seçmesini söyledi. Dihye b. Halife, Safiyye'yi aldı.⁸⁹ Bir sahâbî Hz. Peygamber'e gelerek "Yâ Resûlallah! Benî Kurayzâ ve Benî Nadîrlerin reisi Huyey'in kızı Safiyye'yi Dihye'ye vermen, vallahi doğru olmaz! Onu ancak sen almalısın!" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber Dihye'ye: "Safiyye'nin yerine, başka bir kadın al!" dedi⁹⁰ ve Safiyye'nin amcasının kızını⁹¹ ona verdi.⁹²

el-İstî'âb'ta Hz. Enes'ten nakledilen farklı bir rivayete göre Hz. Peygamber'in Safiyye'yi yedi kişi karşılığında aldığı ifade edilmektedir.⁹³

Esirler getirilirken Bilal-i Habeşî, yanında Safiyye ile amcasının kızı olduğu halde Yahudi erkeklerinden öldürülmüş iki kişinin yanından geçerken, Safiyye'nin amcasının kızı onları görür görmez feryat etmeye başladı. Hz. Peygamber "Ey Bilal! Senden acıma duygusu sökülüp atıldı mı ki, bu kadıncağızları ölülerinin yanından geçirdin?" diyerek memnuniyetsizliğini dile getirdi.⁹⁴

Safiyye'nin amcası kızı ortalığı birbirine katarken Safiyye sakin, düşünceli ve vakarlı bir edayla yürüyordu.⁹⁵ Safiyye Hz. Peygamber'in yanına getirilince Hz. Peygamber ona İslâmiyet'i anlattı. Onu zorlamayacağını, eğer İslâmiyet'i seçerse onunla evleneceğini, Yahudiliği tercih edecek olursa onu azat edip kavmine göndereceğini söyledi. Safiyye Hz. Peygamber'in zevcesi olmayı tercih etti ve "Yâ Resûlallah! Allah, Kitabında "Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üstlenmez."⁹⁶ buyurmaktadır. Sen beni İslâmiyet'e davet etmeden önce, konak yerine geldiğim zaman, ben Müslüman olmayı arzulamış ve seni doğrulamış bulunuyordum. Benim ne Yahudilikte bir emelim, ne de Hayber'de bir babam veya kardeşim var! Sen beni küfür ile İslâmiyet'ten birini seçmekte serbest bırakıyorsun! Allah ve Allah'ın Resûlü bana azat edilmemden ve kavmimin yanına dönmemden daha sevgilidir! Evet! Ben Allah'ı ve Allah'ın Resûlü'nü tercih ediyorum!"⁹⁷ dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber azat edip onunla evlendi. Mehri onu azat etmesiydi.⁹⁸ İbn Kesîr'de geçen farklı bir rivayete göre Hz. Peygamber, Safiyye'ye cariyelerinden olan Emetullah'ın annesi Rezine'yi mehir olarak verdi.⁹⁹

⁸⁸ İbn Sa'd, VIII, 97; VII, 184.

⁸⁹ Vâkıdî, II, 674.

⁹⁰ İbn 'Abdilber, *el-İstî'âb*, IV, 1872.

⁹¹ İbn Hişâm'da, Safiyye'nin amcasının iki kızının Dihye'ye verildiği rivayet edilmekte ise de araştırdığımız diğer kaynaklarda bu bilgiye rastlayamadık. İbn Hişâm, III, 331 (*Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, III, 456).

⁹² Vâkıdî, II, 674.

⁹³ İbn 'Abdilber, *el-İstî'âb*, IV, 1871.

⁹⁴ Vâkıdî, II, 673.

⁹⁵ İbnü'l-Esir,* I, 375.

⁹⁶ İsrâ, 17/15.

⁹⁷ İbn Sa'd, VIII, 97.

⁹⁸ Vâkıdî, II, 707.

⁹⁹ İbnü'l-Esir,* I, 350.

Safiyye iddetten temizlenince Hayber'den ayrıлып altı mil kadar uzaklıktaki Tebar denilen mevkiyi geçip¹⁰⁰ "Sahbâ"¹⁰¹ denilen yere geldiklerinde mola verdiler. Hz. Peygamber Safiyye'nin saçını başını tarayıp süslendiğini görünce gerdeğe girmek istediğini anladı. İbn İshâk'ın rivayetine göre Safiyye'yi, Enes b. Mâlik'in annesi Ümmü Süleym bt. Milhan taramış, süslemiş ve güzel kokular sürmüştü. Zaten güzel olan Safiyye bu süslenme sonrasında çok güzel bir gelin olmuş, adeta göz kamaştırmıştı.¹⁰²

H. Peygamber ona önce gerdeğe girmek istememesinin sebebini sorduğunda Hz. Peygamber'in güvenliğinden endişe duyduğu için kabul etmediğini ifade etmiştir.¹⁰³

H. Peygamber, Safiyye'nin bu zeki ve sadakatli tavrından dolayı çok memnun oldu. Bu cevap onun Hz. Peygamber'in yanındaki itibarını artırdı. Gerçekten de Safiyye çocukluğundan beri babası Huyey'in İslâm'a düşmanlığını, halkının hilekârlığını ve kötü düşüncelerini herkesten iyi biliyor ve Hz. Peygamber'e bir zarar gelmesinden korkuyordu.

Sahbâ'da bir merasim yapıldı ve düğün yemeği verildi.¹⁰⁴ İbn Hişâm, bu yemekte bir miktar kavrulmuş buğday ve arpa (sevîk) ile hurmanın olduğu,¹⁰⁵ et ya da yağ bulunmadığını ifade etmektedir.¹⁰⁶ Fakat İbn Sa'd, bu ziyafette eritilmiş yağın da ikram edildiğini nakleder.¹⁰⁷ Düğün sofrasında Hayber'den alınan ganimet yiyeceklerin de olduğu bildirilmektedir.¹⁰⁸ Rivayete göre Hz. Peygamber'in (sas), hanımlarından sadece Safiyye ile evliliği sırasında düğün yemeği verdiği rivayet edilmektedir.¹⁰⁹ Hâlbuki Hz. Peygamber'in başta Hz. Hatice¹¹⁰ olmak üzere bütün hanımlarına düğün yemeği verdiği bilinmektedir.

Safiyye ertesi gün sabah erkenden gusül abdesti alır.¹¹¹ Safiyye, Hz. Peygamber'den hoşnut olduğunu ve Hz. Peygamber'in bütün gece uyumayıp kendisiyle konuşup sohbet ettiğini ifade etmiştir. Bir gün önce savaşta birçok yakınına kaybeden Safiyye'nin psikolojik olarak böyle yakın bir ilgiye ihtiyacı olması normaldir ve Hz. Peygamber de bu ilgiyi ondan esirgememiştir.¹¹² Kabilesinin

¹⁰⁰ İbn Sa'd, VIII, 96.

¹⁰¹ Hayber ile Medine arasında, Medine'ye 12 mil mesafede bulunan bir yerdir. Vacca, V, "Safiyye", *İA*, X, 62.

¹⁰² Âişe Abdurrahman bintü's-Şâti', *Nisâü'n-Nebî*, Dâru'l-Hilâl, 3. Baskı, Kâhire 1385/1965, s. 169 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*, çev. İsmail Kaya, Uysal Kitabevi, 6. Baskı, Konya 1994, s. 350).

¹⁰³ Vâkıdî, II, 708; İbn Sa'd, VIII, 96.

¹⁰⁴ İbn Ebî Hayseme'nin Enes'ten naklettiği bir rivayete göre üç gün düğün ziyafeti verildiği kaydedilmektedir fakat Müslim'in *Sahîh*'indeki rivayette "üç gün ziyafet verdi" ifadesi yoktur. Şâmî, XI, 214 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 236).

¹⁰⁵ Hays adı verilen bu yemek çekirdeği çıkarılmış hurmanın yağ ve keş ile karıştırılması ile yapılıyordu. Vâkıdî, II, 707; Afzalurrahman, II, 191; Belâzürî'de Hays'ın hurma, yağ ve kavrulmuş undan oluşan bir yemek olduğu kaydedilmektedir. Belâzürî, *Ensâb*, II, 79.

¹⁰⁶ İbn Hişâm, IV, 646 (*Sîret-i İbn Hişâm Tercemesi*, IV, 399).

¹⁰⁷ İbn Sa'd, VIII, 97.

¹⁰⁸ Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 169 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 350.

¹⁰⁹ Bezzâr, * Ebü Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik, *Müsnedü'l-Bezzâr*, II, 293.

¹¹⁰ Zürkânî, Muhammed b. Abdilbaki b. Yusuf el-Mısırî, *Şerh 'ale'l-Mevâhibi'l-Ledünniye*, thk. Muhammed Abdülaziz Halidî, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1417/1996, I, 201.

¹¹¹ İbn Sa'd, VIII, 96.

¹¹² Afzalurrahman, II, 192.

uğradığı zarar ve kayıplar konusunda Safiyye'yi teselli etmiş ve kendisini Hayber'de savaşmaya iten sebepleri açıklamış; bu durumda sorumluluğun tamamen onlara ait olduğunu izah etmiştir.¹¹³

İbn Hibbân *Sahih*'inde, İbn Ömer'den naklediyor: Hz. Peygamber evlendikleri gün Safiyye'nin gözünde bir morartı görünce gözüne ne olduğunu sordu. Safiyye: "Bir gün kocam Kinane'ye¹¹⁴ bir rüya gördüğümü ve Medine'den doğan bir Ay'ın kucağıma düştüğünü söyleyince bana bir tokat atıp:¹¹⁵ "Medine'nin kralına mı gitmek istiyorsun?" diye beni azarladı"¹¹⁶ dedi.¹¹⁷

Sahâbe, Hz. Peygamber'in bu kadınla evlenip evlenmeyeceği ya da onu yanında cariye olarak mı tutacağı hakkında kendi aralarında fısıldaşmaya başladılar. Hz. Peygamber hayvanına bineceği zaman Safiyye'yi örttü ve onu devenin arkasına oturttu. O zaman Hz. Peygamber'in onunla evlenmiş olduğunu anladılar.¹¹⁸

Safiyye ileride o günleri yâd edip Hz. Peygamber'e karşı duygularını şöyle anlatırdı: "Nihayet Resûlullah'ın huzuruna getirildiğimde o benim için en hoşlanmadığım bir insandı. Resûlullah (sas) "Seninkiler bana şöyle şöyle yaptı" deyip benden özür diledi. Resûlullah'ın (sas) yanından ayrıldığımda o, benim için insanların en sevimlisi oldu." Yine ondan gelen başka bir rivayette Safiyye, Resûlullah'tan daha güzel ahlâklısını görmediğini ifade etmektedir. Hayber'den Medine'ye doğru arkasına binip yola çıktıklarında uyuklamaya başladığını, başını eyere vurduğunda Hz. Peygamber'in eliyle onu tuttuğunu söylüyordu. Hz. Peygamber, Safiyye'ye ailesine karşı savaşmak durumunda kaldığını ancak bunun kendisinden değil Hayberlilerin takip ettiği yanlış politikadan kaynaklandığını ifade ediyordu.¹¹⁹

Konakladıkları Sahbâ mevkiinde akşam olup da kendileri için kurulan çadırda gerdeğe girdiklerinde dışarıda birinin ayak sesleri duyulmuştu. Hayber'de kocası ile kavminden birçok insanın öldürüldüğü bir kadının, Hz. Peygamber'le baş başa kaldığında ona bir kötülük yapacağından endişe duyan Ebû Eyyüb el-Ensârî¹²⁰ kılıcını kuşanıp, kendiliğinden sabaha kadar Hz. Peygamber'in çadırı-

¹¹³ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 569.

¹¹⁴ İbnü'l-Esir'de rüyayı babasına anlattığı rivayet edilmekte ise de Safiyye'nin babası Huyey b. Ahtab, Hayber'in fethinden iki yıl önce Beni Kurayzâ gazvesinde öldürüldüğü ve başka kaynaklarla desteklenmediği için bu bilgi doğru görülmemektedir. İbnü'l-Esir, VII, 184.

¹¹⁵ Vâkidi, II, 674.

¹¹⁶ İbn Sa'd, VIII, 96.

¹¹⁷ Taberani'nin bir rivayetine göre Safiyye rüyasında Güneş'in göğsüne indiğini gördü. Rüyasını kocasına (başka bir rivayette annesine) anlattığında kocasının: "Allah'a yemin olsun ki, sen bize doğru gelen kralı gönülünden geçiriyorsun!" dediği nakledilmektedir. Şâmî, XI, 215 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 238).

¹¹⁸ İbn Sa'd, VIII, 97; Bu konuyla ilgili Câbir'den nakledilen bir rivayet ise şöyledir: "Safiyye, Resûlullah'ın bulunduğu çadıra esir olarak girdiğinde biz de girdik. Çünkü orada bir taksimat yapılacaktı. Resûlullah çıktı ve: "Annenizin yanından kalkınız." dedi. Akşam olunca Resûlullah elbisesinin bir kenarında yarım müd hurma olduğu halde bize geldi ve "Annenizin düğün yemeğinden yiyiniz." buyurdu. (Şâmî, XI, 214 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 236-237).

¹¹⁹ Şâmî, XI, 215 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 238).

¹²⁰ Ebû Eyyüb el-Ensârî olarak bilinen, Hicret esnasında Hz. Peygamber'i Medine'de evine misafir eden ve Türkiye'de "Eyüp Sultan" unvanıyla anılan sahâbîdir. Algül Hüseyin, "Ebû Eyyüb el-Ensârî", *DİA*, İstanbul 1994, X, 123-125.

nın çevresinde dolaşarak bekledi. Hz. Peygamber erkenden çadırından çıkınca, Ebû Eyyüb tekbir getirdi. Hz. Peygamber onu elinde kılıç olduğu halde çadırının yanında görünce: “Ey Ebû Eyyüb! Nedir bu halin?” diye sordu. Ebû Eyyüb “Yâ Resûlallah! Şu yanına girdiğin kadından sana bir zarar gelebileceğinden korktum. Bu kadın ki babasını, kardeşini, kocasını, amcasını ve bütün kavim ve kabilesini öldürmüştün! Kendisi de küfür dönemine yakındır ve yeni Müslüman olmuştu. Bundan dolayı sana bir kötülük gelmesinden korktum! Sana ondan zarar gelmeyeceğinden emin olamadım!” dedi. Hz. Peygamber gülümsedi¹²¹ ve “Allah seni hayra erdirsin!”¹²² dedi. Başka bir rivayette de “Ey Allah’ım! Beni korumak için gecelerini uykusuz geçiren Ebû Eyyüb’u koru!” ya da iki defa “Ey Ebû Eyyüb, Allah sana merhametiyle muamele etsin.” diyerek dua etmiştir.¹²³

Gerçekten de Ebû Eyyüb el-Ensârî böyle düşünmekte haklıydı. Çünkü çok kısa bir süre önce Hz. Peygamber’i (sas) zehirleme teşebbüsü meydana gelmiş, Bişr b. el-Berâ¹²⁴ zehirlenerek vefat etmişti. Olay kısaca şöyle gelişmişti. Hayber’in fethi sırasında Safiyye’nin ilk kocası, Yahudi reislerinden Sellâm b. Mişkem’in karısı Zeyneb bt. el-Hâris, verdiği ziyafette zehir karıştırdığı bir kuzu çevirmesini¹²⁵ Hz. Peygamber’e sundu.¹²⁶ Ancak Hz. Peygamber ağzına aldığı ilk lokmayı derhal çıkardı ve yemeğin zehirli olduğunu söyledi; kendisiyle beraber yiyen Bişr b. el-Berâ ise öldü.¹²⁷

Ebû Eyyüb el-Ensârî’nin geceleyin çadırın etrafında nöbet tutmasında Hz. Peygamber’e Safiyye’den bir zarar gelebileceğini düşünmesinin yanı sıra yakın zamanda meydana gelmiş olan bu olayın da muhtemelen etkisi olabilir.

Sonra Medine’ye doğru yola çıktılar. Yolda yürürken Hz. Peygamber’in bir aba ile devamlı Safiyye’yi örtmeye çalıştığı görülüyordu. Hz. Peygamber devesinin başında duruyor, dizini koyuyor, Safiyye de dizinin üstüne çıkıp deveye biniyordu. Medine evleri uzaktan görülünce sahâbe sevindi ve develerini hızlandırdı. Hz. Peygamber de arkasında Safiyye olduğu halde bineğini hızlandırdı. Bir ara Hz. Peygamber’in bineği tökezledi ve Safiyye ile beraber düştüler. Hz. Peygamber kalktı ve Safiyye’yi örttü. Daha sonra yanına gelen sahâbeye bir şeyleri olmadığını söyledi. Medine’ye vardıklarında Medine’nin genç kadınları dışarı çıkıp Safiyye’yi birbirlerine gösteriyor ve yere düşmesiyle alay ediyorlardı.¹²⁸ Hz.

¹²¹ Vâkıdî, II, 708.

¹²² İbn Sa’d, VIII, 99-100.

¹²³ İbn Sa’d, II, 89.

¹²⁴ Bişr b. el-Berâ’ b. Ma’rûr el-Ensârî el-Hazrecî, Hicretten önce Müslüman oldu ve babası Berâ b. Ma’rûr ile birlikte İkinci Akabe Biati’na (622) katıldı. Rivayete göre Bişr Hz. Peygamber’in huzurunda saygısızlık olur düşüncesiyle ağzına aldığı lokmayı zorla yuttu. Bazı rivayetlere göre hemen orada öldü; bir rivayete göre de zehrin tesiriyle bir yıl sonra vefat etti. Yardım, “Bişr b. Berâ”, *DİA*, VI, 219.

¹²⁵ Zeyneb bt. el-Hâris, Hz. Peygamber’in (sas) koyunun hangi tarafını sevdiğini sormuş, but tarafı olduğunu öğrenip o kısmı daha çok zehirlemişti. Vâkıdî, II, 677.

¹²⁶ Bu kızırtılmış koyunun Safiyye’ye hediye olarak getirildiği ayrıca, Hz. Peygamber vefat edeceği zaman “Hayber gününde yediğim koyundan şimdiye kadar, damarım koparcasına defalarca sancı çektim.” dediği ve bundan dolayı da Resûlullah’ın (sas) şehid olarak vefat ettiği rivayet edilmektedir. Bk. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 168-169 (*Tarih*, IV, 252-253).

¹²⁷ Hamidullah, “Hayber”, *DİA*, XVII, 22.

¹²⁸ Şâmî, XI, 213 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 235).

Peygamber'in hanımları da bakıp "Allah bu Yahudi'yi uzaklaştırsın, defetsin." diyorlardı.¹²⁹

Hz. Peygamber Hayber gelirlerinden Safiyye için de diğer hanımlarına verdiği pay kadar; seksen vesk¹³⁰ hurma ve yirmi vesk da arpa (veya buğday) ayırdı.¹³¹

2. Hz. Peygamber'in Diğer Hanımlarının Hz. Safiyye'yi Kiskanmaları

İbn Sa'd'ın rivayetine göre, Medine'ye döndüklerinde Hz. Peygamber, Safiyye'yi Hârise b. Numan'ın¹³² evine götürmüştür. Safiyye, Hayber'den geldiğinde Hârise b. Numan'ın evinde konakladı. Ensâr kadınları bunu duyunca güzelliğine bakmak için gelip gidiyorlardı. Âişe de örtülü olarak geldi. Çıktığında arkasından Peygamber de çıktı ve "Yeni gelini nasıl buldun ey Âişe!" dedi. Âişe kızgın bir şekilde hem hızlı hızlı yürüyor hem de omuzlarını silkerek cevap veriyordu: "Ben sadece Yahudi bir kadın gördüm" dedi.¹³³ Yine İbn Sa'd'ın başka bir rivayetine göre Âişe'nin böyle söylemesi üzerine Resûlullah (sas): "Böyle söyleme! O Müslüman oldu ve hem de samimi bir Müslüman oldu."¹³⁴ demiştir. Bunu üzerine Âişe bir tek kelime söylemeyip yürüdü gitti. Yeni gelinle ilgili ilk izlenimlerini almak için sabırsız bir şekilde onu bekleyen Hafsa'nın olduğu evine doğru hızlıca ilerledi. Hafsa'ya olanları ve gördüklerini anlattı.¹³⁵

İbn Sa'd'da geçen başka bir rivayete göre, Ümmü Sinân el-Eslemiyeye, Hz. Peygamber'le birlikte Medine'ye geldiklerinde Muhacir ve Ensâr kadınlarının Safiyye'yi görmeye geldiklerini, bunlar arasında Hz. Peygamber'in hanımlarından Zeyneb bt. Cahş, Hafsa, Âişe ve Cüveyriye'nin de bulunduğunu ifade eder. Safiyye'nin güzelliğini görünce kendi aralarında konuşurlar. Zeyneb bt. Cahş, Cüveyriye'ye: "Ey Haris'in kızı! Öyle sanıyorum ki bu kız Allah Resûlü'nün yanında hepimizden üstün olacak." deyince Cüveyriye: "Asla, bu kocalarıyla geçinemeyen bir kadındır."¹³⁶ demek suretiyle kıskançlık ve rekabetin başladığını gösteriyordu.

Safiyye bir süre sonra Hz. Peygamber'in evlerinden birine taşındı. Burada tercih etmesi gereken bir durum vardı. Hz. Peygamber'in hanımları iki gruba ayrılmışlardı. Âişe, Hafsa ve Sevde ile birlikte bir tarafı, içlerinde Hz. Peygamber'in kızı Hz. Fâtıma'nın da bulunduğu grup diğer tarafı oluşturuyordu. Safiyye'nin bu

¹²⁹ İbn Sa'd, VIII, 97.

¹³⁰ Ağırılık ölçüleri ile ilgili olarak, Medine'de *müd* ve *sâ'* deyimlerinden söz edilirdi. Bir *sâ'* yaklaşık 4 kilo, bir *müd* ise, bunun yaklaşık 1/4'ü kadardı. Bir vask 60 *sâ'* a yani yaklaşık 240 kiloya karşılık geliyordu. Muhtemelen bu ölçüler bölgeden bölgeye farklılık göstermekteydi. Bk. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 822. Bu duruma göre seksen vask yaklaşık olarak 19.200, yirmi vask ise 4.800 kiloya tekabül etmektedir.

¹³¹ İbn Sa'd, VIII, 101.

¹³² Hazrec kabilesinin Neccaroğulları koluna mensup olup tüm gazvelere katılmış bir sahâbîdir. Hârise'nin Cebri'î Dihye b. Halîfe el-Kelbî suretinde iki defa gördüğü rivayet edilmektedir. Üç hadis rivayet etmiştir. Onunla ilgili olarak üç hadis rivayet edilmiştir. Topaloğlu, Nuri, "Hârise b. Nu'mân", *DİA*, İstanbul 1997, XVI, 202.

¹³³ İbn Sa'd, VIII, 99.

¹³⁴ İbn Sa'd, VIII, 100.

¹³⁵ Vâkıdî, II, 709; Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 172 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 355.

¹³⁶ İbn Sa'd, VIII, 100; Afzalurrahman, II, 191.

tarafından birini seçmesi gerekiyordu. Nazik ve zor bir durumda olduğunun farkında olarak Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in kızlarına yakınlık göstererek onlara katılmaya hazır olduğunu hissettirdi.¹³⁷

Safiyye, Hz. Fâtıma ile aralarında bir anlaşmazlık çıkacağını zannetmiyordu. Hz. Fâtıma'ya sevgisinin bir işareti ve onunla iyi geçinmek istemesinin ilânı olmak üzere ona bir altın kolye hediye etmişti.¹³⁸

Âişe'den, çok kıskanması ve kendisine ortak olan her güzel kumayı sıkıştırmamasından dolayı çekinilmesi gerekiyordu.¹³⁹

Âişe'nin bu tavrından Safiyye de nasibini alacaktı. Safiyye hem çok güzel hem de maharetli olduğundan dolayı Hz. Peygamber'in bazı hanımları tarafından kıskanılacak; özellikle de Âişe bu kıskançlığı sataşmaya varacak derecede ileri götürecekti.

Safiyye'nin Âişe'ye ve Hafsa'ya yaklaşması onu korktuğu şeyin başına gelmesinden kurtarmaya yetmedi. Safiyye, Yahudi kökenli oluşunu Âişe'den sürekli işitir dururdu. Esasında Safiyye'yi en çok üzen konu, Âişe ve Hafsa'nın kendilerinin Kureyş'ten ve Arap olmakla övünüp, Safiyye'nin bir sığıntı, yabancı olduğunu başına kakmada diğer zevcelerle anlaşmalarıydı.¹⁴⁰

Bu durumu Safiyye'den dinleyelim: "Hafsa ile Âişe bana sataşmışlardı. Ben ağlarken Resûlullah yanıma girdi ve: "Ey Huyey kızı neden ağlıyorsun?" diye sordu. Ben: "Hafsa ve Âişe'nin benim hakkımda konuştuklarını ve: "Biz ondan daha hayırlıyız; çünkü bizler Resûlullah'ın (sas) hem amca kızları, hem de hanımlarıyız dediklerini işittim." dedim. Bunun üzerine Resûlullah: "Size ikiniz benden nasıl daha hayırlı olursunuz ki, kocam Muhammed, babam Harun, amcam da Mûsâ'dır." deseydin ya."¹⁴¹ diyerek onu teselli etti.¹⁴²

Âişe bir defasında Hz. Peygamber'in yanında Safiyye'nin boyunun kısalığı ile ilgili bir şeyler söylemiş, Hz. Peygamber ona kızarak: "Ey Âişe! Öyle bir söz söyledin ki, onu denize atsan denizin bütün sularını kirletir." demiş Âişe de özür dileyerek: "Ben sadece gerçeği söyledim." demiştir.¹⁴³

Âişe Hz. Peygamber'in hanımları arasında daha bir ön planda idi. Nitekim Safiyye, Tahrîm suresinin ilk âyetlerinin inmesine sebep olan, Resûlullah'ın (sas) bal şerbeti içmesiyle ilgili olayda Âişe'nin söylemesini istediği sözleri Resûl-i Ekrem'e söylemiş, onun bal şerbeti içmemeye yemin etmesine vesile

¹³⁷ Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 172 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 355.

¹³⁸ İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-'Askalânî, *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*, I-VIII, 8. cilt fihrist, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1421/2001, VII, 738; Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 173 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 354.

¹³⁹ Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 173-174 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 354.

¹⁴⁰ Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 174 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 355.

¹⁴¹ İbn Sa'd, VIII, 100; İbn 'Abdilber, *el-İstî'âb*, IV, 1872.

¹⁴² İbn Abbâs, bunun üzerine Hucûrat Suresi'nin 11. âyetinin nâzil olduğunu rivayet etmektedir. "Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fâsıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tevbe etmezse işte onlar zalimlerdir." Bk. Yazır, Elmalılı M. Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, sad.: İsmail Karaçam vd., İstanbul, VII, 204.

¹⁴³ Afzalurrahman, II, 136, 191.

olmuştu.¹⁴⁴

Safiyye çok güzel yemek yapardı. Yine güzel yemek pişirdiği bir gün Hz. Peygamber Âişe'nin evindeyken ona gönderdi. Âişe hizmetçinin elinden kabı aldı ve yere attı, kap parçalandı. Hz. Peygamber kabın parçalarını yerden aldı ve birleştirdi. Sonra da başka bir kap alarak Safiyye'ye gönderdi. Buharî bu sırada Hz. Peygamber'in tek bir kelime bile sarf etmediğini rivayet etmektedir.¹⁴⁵

Başka bir rivayette Âişe yemek kabını kırdıktan sonra Safiyye'nin aleyhinde konuşup Hz. Peygamber'e şöyle dedi: "Yahudi kızının adını ağzına almaktan çekinmiyor musun?" Safiyye de Hz. Ebû Bekir'in aleyhinde konuştu. Resûlullah bunu duyunca üçüncü tarafın bu işe dahil edilmemesini kastederek Ebû Bekir hakkında konuşmasının uygun olmadığını ifade etti.¹⁴⁶

3. Hz. Peygamber'in Vefatından Sonra Hz. Safiyye

Safiyye hayatı boyunca olaylara karışmamaya gayret göstermiş, kendi halinde ve oldukça sakin bir hayat sürdürmeye çalışmıştı. Hz. Peygamber'in vefatından sonra ismine pek fazla rastlamamakla birlikte Safiyye ile ilgili olarak bize ulaşan sınırlı rivayetleri şöyle özetlemek mümkündür:

Hz. Ömer'in halifeliliği zamanında tesis edilen Divan teşkilatının, Safiyye için tahsis ettiği gelir yıllık on bin dirhemdi. Bu rakam Hz. Peygamber'in Âişe dışında kalan bütün hanımları için aynıydı.¹⁴⁷ *Ensâbü'l-Eşrâf*'ta geçen başka bir rivayete göre ise Hz. Ömer'in, Safiyye ile Cüveyriye'ye yıllık altışar bin,¹⁴⁸ *Fütûhu'l-Büldân*'da ise bir yerde on ikişer bin,¹⁴⁹ üç yerde de altışar bin¹⁵⁰ gelir tahsis ettiği rivayet edilmektedir.

Bir gün Safiyye'nin cariyesi Hz. Ömer'e "Safiyye Sebt (Cumartesi) gününü seviyor ve Yahudilerle de ilişkisini devam ettiriyor." diye bir şikâyetinde bulundu. Bunun üzerine Hz. Ömer, Safiyye'ye birini göndererek ona söz konusu hususları sordurdu. Safiyye'nin cevabı şöyle oldu: "Cumartesi gününü soruyorsun, Allah onun yerine bana Cuma gününü ihsan ettiğinden beri o günü sevmiyorum. Yahudiler hakkında soruna gelince, onların arasında benim akrabalarım var. Ben de akrabalarım ile ilişkiyi devam ettiriyorum." Sonra Safiyye cariyesine dönerek: "Neden böyle bir iftirada bulundun?" sorusuna cariyesi: "Şeytana uydum" diye itiraf etti. Bunun üzerine Safiyye: "Git artık hürsün!"¹⁵¹ diyerek onu azat etmiş, kötülüğe karşı bile iyilikle mukabelede bulunmuştur.

Safiyye'nin haksızlıklara da tahammülü yoktu. Hz. Osman (35/655-656)

¹⁴⁴ Hz. Peygamber: "Bal şerbeti içtim, bir daha asla içmeyeceğim." diyerek yemin etti. Bunun üzerine "Ey Peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir." mealindeki Tahrim Suresi'nin ilk âyeti nâzil oldu. İbn Kesîr, *Tefsîr*, XIV, 7959.

¹⁴⁵ Afzalurrahman, II, 124-125.

¹⁴⁶ Bâşa, Abdurrahman Re'fet vd., *Sahabe Hayatından Tablolar Hanım Sahabiler*, çev. Tâceddin Uzun, Kitapkent, Konya 2004, III, 119.

¹⁴⁷ Belâzûrî, *Ensâb*, II, 80; Kazıcı, s. 300.

¹⁴⁸ Belâzûrî, *Ensâb*, II, 80.

¹⁴⁹ Belâzûrî, *Fütûh*, s. 658.

¹⁵⁰ Belâzûrî, *Fütûh*, s. 664, 665, 666.

¹⁵¹ İbn 'Abdilber, *el-İstî'âb*, IV, 1872; Şâmi, XI, 218 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 240).

Medine’de muhasara edildiği dönemde kendisini haklı bularak desteklemiş hatta yanına giderek onunla konuşmak istemişse de başarılı olamamıştır.¹⁵²

Bu olayı Safiyye’nin kardeşinin oğlu ve evlâtlığı Kinâne şöyle anlatmaktadır: “Safiyye Hz. Osman hakkında konuşmak için Medine’de bulunan asilerin yanına geldi. Bu arada Eşter en-Nehaî¹⁵³ ile karşılaştık. Eşter katırın üzerinde kimin olduğunu bilmeyerek katırın yüzüne elindeki palayla vurdu. Safiyye bana: “Beni koru, beni rezil etme!” dedi. Safiyye daha sonra Hz. Osman’a yemek ve su götürdü.¹⁵⁴

Bu olaydan bir müddet önce Âişe, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr arasında yaptığı son müzakereye Safiyye’yi de çağırılmış, bu daveti kabul eden Safiyye, bütün konuşma boyunca Hz. Osman’ı müdafaaya çalışmıştı.¹⁵⁵

4. Hz. Safiyye’nin Vefatı

Safiyye hicrî 50. yılın Ramazan ayında (Ekim 670) veya 52’de (Eylül 672) Medine’de vefat etti.¹⁵⁶ Safiyye’nin, Hz. Ali’nin halifeliliği döneminde h. 36 (m. 656) yılında vefat ettiğine dair rivayetler varsa da¹⁵⁷ Muâviye b. Ebû Süfyân’ın halifeliliği döneminde¹⁵⁸ ve altmış yaşında öldüğü¹⁵⁹ göz önüne alındığında bu tarih makul görülmemektedir. Hicretten 10 yıl önce doğduğu ve altmış yaşında öldüğü bilindiğine göre, vefat tarihi olarak h. 50 yılı uygun görülmektedir.

Safiyye’nin cenaze namazını Muâviye b. Ebû Süfyân veya o yıl Medine valisi olan Saîd b. el-Âs’ın¹⁶⁰ kıldırıldığına dair farklı rivayetler varsa da h. 50. yılda Halife Muâviye’nin Hac Emirliği için Hicaz’da bulunması¹⁶¹ cenazeyi onun kıldırması olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Hz. Safiyye Bakî Mezarlığı’na defnedilmiştir.¹⁶²

Muâviye döneminde vefat eden Safiyye miras olarak 100.000 dirhem kıymetinde bir arazi bıraktı. Bu mirasın üçte birini henüz Yahudi olan kız kardeşinin oğluna vasiyet etti.¹⁶³ Miras sahibinin başka dinden olduğu düşünülerek bu vasiyet biraz yadırgandı. Konuyu bilmeyenler tarafından Yahudi yeğenine miras verilemeyeceği söylendi. Bu husus Âişe’ye intikal edince “Allah’tan korkunuz ve Safiyye’nin vasiyetini istediği gibi yerine getiriniz.” dedi ve vasiyet Safiyye’nin is-

¹⁵² Vacca, V, “Safiyye”, *İA*, X, 62.

¹⁵³ Hz. Ali’nin “Seyfullah” unvanını verdiği sadık taraftarı, kumandan, aynı zamanda hatip ve iyi bir şairdir. Bi’setten önce doğmasına rağmen Hz. Peygamber’i görememiştir. Özeydin, Abdülkerim, “Eşter”, *DİA*, İstanbul 1995, XI, 486-487.

¹⁵⁴ İbn Sa’d, VIII, 101; Âişe Abdurrahman, *Nisâü’n-Nebî*, s. 176 (*Rasûlullah’ın Annesi ve Hanımları*), s. 357.

¹⁵⁵ Vacca, V, “Safiyye”, *İA*, X, 62.

¹⁵⁶ İbn Sa’d, VIII, 102.

¹⁵⁷ İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed et-Temîmî el-Büstî, *Târîhu’s-Sahâbe*, Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Birinci Baskı, Beyrut 1408/1988, s. 139; İbn Kuteybe, 138.

¹⁵⁸ Muâviye’nin halifeliliği h. 41-60 yılları arası kabul edilmektedir. Bk. “Muâviye b. Ebû Süfyân”, *DİA*, İstanbul 2005, XXX, 332-334.

¹⁵⁹ İbn Sa’d, VIII, 102.

¹⁶⁰ İbn Sa’d, VIII, 102; Belâzürî, *Ensâb*, II, 79; Uraler, “Safiyye”, *DİA*, XXXV, 475.

¹⁶¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VIII, 49 (*Târîh*, VIII, 81).

¹⁶² İbn Sa’d, VIII, 102; Uraler, “Safiyye”, *DİA*, XXXV, 475.

¹⁶³ İbn Sa’d, VIII, 102.

tediği şekilde yerine getirilerek yeğenine 33.000 dirhem verildi.¹⁶⁴

Safiyye hayatta iken de kendisine ait bir evi sadaka olarak vermiş;¹⁶⁵ Medine'deki bu ev, Safiyye'nin vefatından sonra Muâviye tarafından 180.000 dirheme satın alınmıştır.¹⁶⁶

Vacca'nın, Kâhire'deki bir camiye ve etrafındaki mahalleye Safiyye'nin adına nispetle "Sitt Safiyya" adının verildiğini¹⁶⁷ kaydetmesi doğru bir bilgi değildir. Adı geçen cami III. Murad'ın hanımı ve III. Mehmed'in annesi Safiyye Sultan¹⁶⁸ adına, h. 1019 (m. 1610) yılında kölesi Osman Ağa nezaretinde yaptırılan ve "Safiyye Sultan Camii, Melike Safiyye Camii" adıyla da anılan camidir.¹⁶⁹

C. Hz. Safiyye'nin Kişiliği

1. Şemâili ve Ahlâkı

Safiyye genç, zarif ve güzel bir kadındı.¹⁷⁰ İmam Nevevî, Safiyye'nin zeki ve arif bir kadın olduğunu rivayet etmektedir.¹⁷¹ *el-İstî'âb*'ta ise Safiyye'nin akıllı, fazilet sahibi ve yumuşak huylu bir hanım olduğu kaydedilmektedir.¹⁷² Safiyye, Hz. Peygamber'in hanımları arasında en güzeldir. Ümmü Sinan el-Eslemiyeye kadınlar arasında ondan daha güzel birinin olmadığını söylemiştir.¹⁷³

2. Cömertliği ve Yardımseverliği

Safiyye akıllı, faziletli, ibadete düşkün, yumuşak huylu olduğu kadar aynı zamanda cömert bir hanımdı.¹⁷⁴ Zürkânî'nin bir rivayetine göre, Hz. Peygamber'in hanımları arasına girince, Medine'ye geldiği zaman Hz. Fâtıma ve Hz. Peygamber'in diğer hanımları arasında kendi altın ve ziynet eşyalarını paylaştırdı.¹⁷⁵ Sağlığında evini sadaka olarak verdi. Safiyye, isyancılar Halife Osman'ın evini kuşattığında ona yiyecek götürdü.¹⁷⁶

Safiyye, Hz. Peygamber'in eşleri arasında en maharetli olanlarından biriydi. Çok leziz yemekler yapardı. Yaptığı yemekler Hz. Peygamber ve ailesi arasında çok beğenilirdi.¹⁷⁷

3. İlmî Yönü

Safiyye bilgili ve ilmî seviyesi yüksek bir kişiydi. Birçok kişi ona güvenir ve ilmî meseleleri danışırdı. Suheyra bt. Ceyfer, hac farızasını eda edip de Medi-

¹⁶⁴ İbn Sa'd, VIII, 102.

¹⁶⁵ İbn Sa'd, VIII, 102; Kazıcı, s. 300.

¹⁶⁶ Vacca, V, "Safiyye", *İA*, X, 62.

¹⁶⁷ Vacca, V, "Safiyye", *İA*, X, 62.

¹⁶⁸ Safiyye Sultan hakkında geniş bilgi için bk. Akyıldız, Ali, "Safiyye Sultan", *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 472-473.

¹⁶⁹ Cami hakkında geniş bilgi için bk. Bayhan, Ahmet Ali, "Safiyye Sultan Camii", *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 473-474.

¹⁷⁰ Afzalurrahman, II, 144.

¹⁷¹ Afzalurrahman, II, 41.

¹⁷² İbn 'Abdilber, *el-İstî'âb*, IV, 1872.

¹⁷³ Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 169 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 350.

¹⁷⁴ Vacca, V, "Safiyye", *İA*, X, 62.

¹⁷⁵ İbn Hacer, IV, 347; Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 173 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 354.

¹⁷⁶ İbn Sa'd, VIII, 101; Uraler, "Safiyye", *DİA*, XXXV, 475.

¹⁷⁷ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 570.

ne'ye dönerken Safiyye ile buluştu. Buluştuğu zaman baktı ki bazı Kûfeli kadınlar gelip kendisine ilmî meseleleri soruyorlar. Safiyye de bunlara yerinde cevaplar veriyordu.¹⁷⁸

Safiyye fikhî hüküm veren kişiler arasında geçmektedir.¹⁷⁹ Kendisinden on hadis rivayet edilmiştir.¹⁸⁰ Yeğeni Kinâne, evlâtlığı Yezîd b. Mut'âb, İmam Zeynû'l-Abidin Ali b. Hüseyin, Müslim b. Safvan ve tâbîî hafızlarından bazı kişiler Safiyye'den hadis rivayet etmişlerdir.¹⁸¹

4. Hz. Peygamber'in Hz. Safiyye'yi Koruması

Hz. Peygamber'in (sas) vefatından önceki hastalığı sırasında Safiyye "Ey Allah'ın Resûlü, Allah'a yemin olsun ki sana gelen bu sıkıntının bana gelmesini isterim." diyerek üzüntüsünü dile getirdiğinde diğer hanımlarının birbirine kaş göz işareti ile bir şeyler demeye çalıştığını gören Resûlullah'ın onları uyardığı, ağzlarını yıkamalarını istediği ve Safiyye'nin sözünde samimi olduğunu belirttiği rivayet edilmiştir.¹⁸²

Resûlullah (sas) hanımlarıyla hacca gittiğinde Safiyye'nin devesi bir ara yere çöktü. Bunun üzerine Safiyye ağlamaya başladı. Resûlullah (sas) gelip şefkatli bir şekilde kendi elleriyle gözyaşlarını silmeye başladı. Safiyye'nin ağlamaya devam etmesi Resûlullah'ı (sas) üzüyor, ağlamasını istemiyordu.¹⁸³

Âişe naklediyor: "Hac esnasında Safiyye bt. Huyey hayız olmuştu. Bu durumu, Resûlullah'a anlattı. Bunun üzerine Resûlullah: 'O halde yola çıkışımız gecikecek mi?' buyurdu. Orada bulunanlar: 'O, ifaza (ziyaret) tavafını yapmıştı.' dediler. Bunun üzerine Resûlullah: 'Öyleyse yola çıkabiliriz.' buyurdu."¹⁸⁴

Hareket saati geldiğinde Resûlullah (sas) daha çok bineği olan Zeyneb bt. Cahş'a buyurdu ki "Ey Zeyneb! Safiyye'ye bir deve ver!" Zeyneb "Yahudi gelinine mi devemi verecekmışim!" dedi.¹⁸⁵ Resûlullah (sas) Zeyneb'in bu cevabını işittiğinde ona çok kızdı. Mekke ve Minâ'da kalınan sürede onunla konuşmadı. Yolculuk esnasından Medine'ye ulaşıncaya kadar, Muharrem ve Safer ayları boyunca iki ay ona yaklaşmadı.¹⁸⁶ Zeyneb Resûlullah'tan (sas) ümidini kesmişti. Rebiulevvel ayı gelince Resûlullah onun yanına girdi. Gölgesini görünce "Resûlullah bana gelmediğine göre bu kimin gölgesidir" diye endişelendi. Resûlullah eve girince ona "Yâ Resûlallah! Sevincimden ne yapacağımı bilmiyorum" dedi. O zaman da Zeyneb'in Resûlullah'tan gizlediği bir cariyesi vardı. Resûlullah'a "Bu câriye senindir" dedi. Resûlullah, Zeyneb'in karyolasına doğru gitti. Yerinden kaldırılan yatağı eliyle serdi, sonra ailesiyle beraber oldu ve onun-

¹⁷⁸ Ahmed b. Hanbel*, *Müsnedü Ahmed b. Hanbel*, VI, 337.

¹⁷⁹ Afzalurrahman, II, 41.

¹⁸⁰ İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Sa'îd el-Endelusî, *Cevâmiu's-Sîre, Siyerin Özü*, çev. M. Salih An, Çıra Yayınları, İstanbul 2004, s. 265; Uraler, "Safiyye", *DA*, XXXV, 475.

¹⁸¹ Âişe Abdurrahman, *Nisâü'n-Nebî*, s. 176 (*Rasûlullah'ın Annesi ve Hanımları*), s. 358.

¹⁸² İbn Sa'd, VIII, 101; Uraler, "Safiyye", *DA*, XXXV, 475.

¹⁸³ Şâmî, XI, 216 (*Peygamber Külliyyatı*, XI, 238-239).

¹⁸⁴ Vâkîdî, III, 1114.

¹⁸⁵ İbn Sa'd, VIII, 100.

¹⁸⁶ Bazı kaynaklarda üç ay yaklaşmadığı kayıtlıdır. İbn Sa'd, VIII, 100.

la barıştı.¹⁸⁷

Safiyye: “Resûlullah Ramazan'ın son on gününde mescitte itikâf halinde iken onu ziyarete gittim. Bir yatsı vakti onunla biraz sohbet ettikten sonra eve dönmek üzere kalktım. Resûlullah da beni eve bırakmak üzere benimle birlikte kalktı. Nihayet Ümmü Seleme'nin oda kapısı önündeki mescit kapısına geldiğinde Ensâr'dan iki kişi oradan geçiyordu. Resûlullah'a selam verip yollarına devam ettiler. Resûlullah onlara: “Ağır olun! Yanımdaki bu kadın Safiyye bt. Huvey'dir.” buyurdu. Bunun üzerine o kişiler “Sübhanallah, yâ Resûlallah!” dediler. Zira Resûlullah'ın bu sözü kendilerine ağır gelmişti. Bunun üzerine Resûlullah: “Muhakkak ki şeytan insan bedeninde kanın ulaşabildiği yere sızar. (Şeytan, insanların kanının dolaştığı yerde dolaşır.) Ben kalplerinize şeytanın bir şüphe koymasından endişe ettim.” buyurdu.¹⁸⁸

Sonuç

Hz. Safiyye, Hz. Peygamber'in azılı düşmanlarından, Yahudilerin lideri Huvey b. Ahtab'ın kızıdır. Babası Hz. Peygamber'in müjdelenen son peygamber olduğuna kanaat getirdiği halde küfrü onu iman etmekten alıkoymuştur.

Zarif ve çok güzel bir kadın olan Safiyye, Resûlullah'la (sas) evlenmeden önce kavminin ileri gelenlerinden Sellâm b. Mişkem ve Kinâne b. er-Rebî' b. Ebî'l-Hukayk ile iki evlilik yapmıştır. Kısa süren ilk evliliğinden sonra Kinâne ile evliken Hayber'in fethinde esir edilmiş; Hz. Peygamber onu İslâm'ı seçip seçmeme konusunda serbest bırakmıştır. İslâm'ı seçen Safiyye, Hz. Peygamber'in evlenme teklifini de kabul ederek “Müminlerin Annesi” vasfını kazanmıştır.

Hz. Peygamber'le evliliğinden başlayarak hayatının sonuna kadar bir Yahudi kızı olduğu yer yer dile getirilerek başına kakılmış; çok güzel oluşu yüzünden de Hz. Peygamber'in hanımları tarafından kıskanılmıştır. Safiyye bunlara rağmen herkese iyi davranmış, kötülüğe karşı bile iyilikle mukabelede bulunmuştur.

Hz. Peygamber'i çok seven Safiyye, Resûl-i Ekrem'in (sas) son hastalığı sırasında: “Keşke sen değil de ben ölseymdim” demek suretiyle üzüntüsünü dile getirmiş, diğer hanımlarının birbirine işaret ettiğini gören Resûlullah (sas) onları uyarmış ve Safiyye'nin sözünde samimi olduğunu belirtmiştir. Hz. Peygamber mütemâdiyen diğer hanımlarına karşı Safiyye'yi korumuştur.

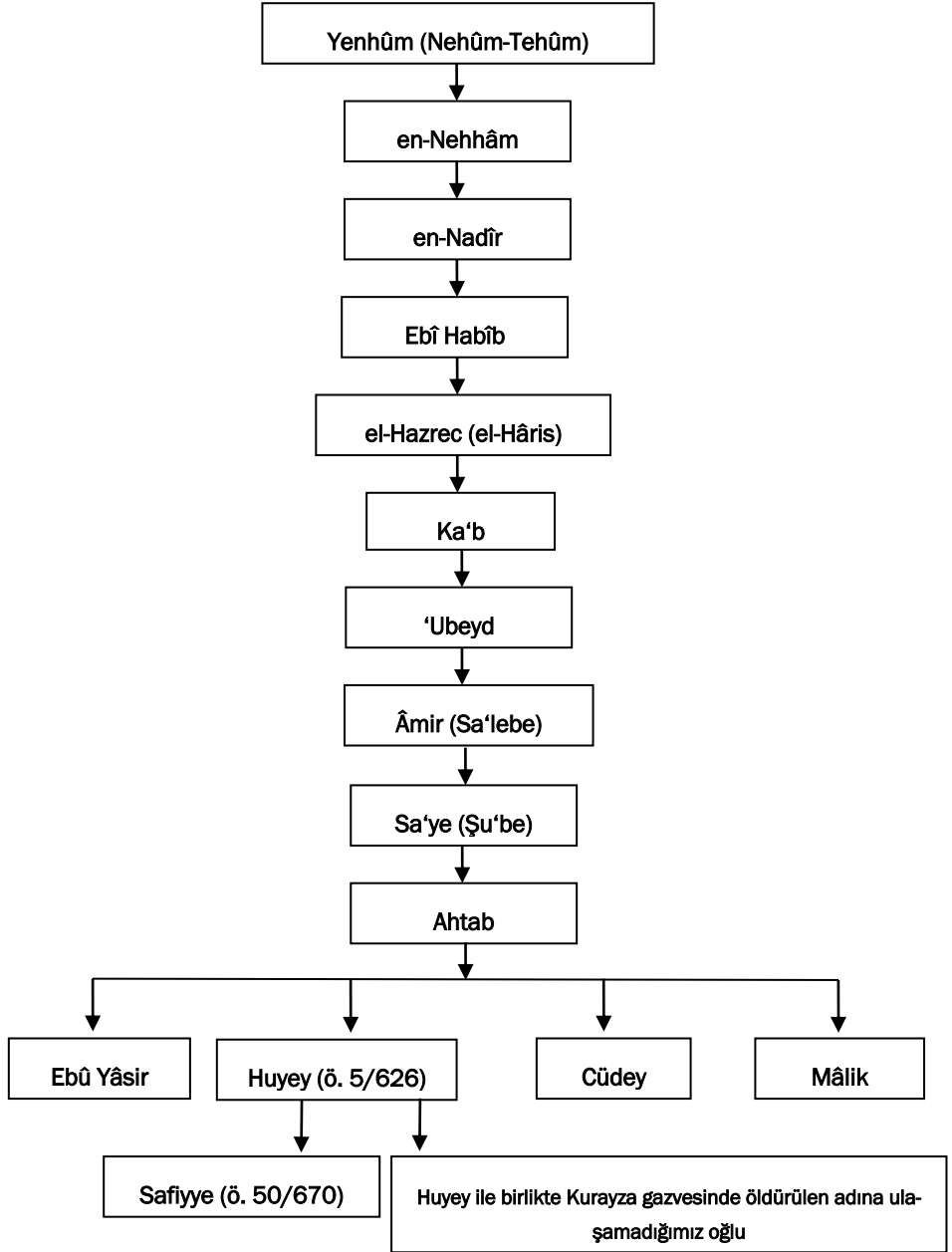
Hz. Peygamber'in vefatından sonra kendi halinde, ilim ve ibadetle meşgul olan Safiyye, 60 yaşında Medine'de vefat etmiş ve Bakî Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Akıllı, ilim ve fazilet sahibi, ibadete düşkün, yumuşak huylu, yardımsever ve cömert bir kadın olan Safiyye bir kısmını saydığımız özellikleri ve Resûlullah'a ileri derecedeki sevgisi sebebiyle İslâm tarihindeki yerini almıştır.

¹⁸⁷ Şâmî, XI, 216 (*Peygamber Külliyyati*, XI, 238-239).

¹⁸⁸ Şâmî, XI, 216 (*Peygamber Külliyyati*, XI, 240).

EKLER

Ek 1: Hz. Safiyye'nin Soy Kütüğü¹⁸⁹

¹⁸⁹ Hz. Safiyye'nin soyu Benî İsrâîl'e peygamber olarak gönderilen Hz. Mûsâ'nın (a) kardeşi Hârûn b. 'İmrân'a dayanmaktadır. İbn Sa'd, VIII, 95; İbn Kuteybe, s. 138; Belâzûrî, *Ensâb*, II, 78.

Kaynaklar

- » Afzallurrahman, *Encyclopaedia of Seerah, Sîret Ansiklopedisi*, I-VI, çev. Yusuf Balcı vd., İnkılâb Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul 1996,.
- » Ahmed b. Hanbel,* *Müsnedü Ahmed b. Hanbel*, Beyrut 1421/2001.
- » Âişe Abdurrahman, bint Şâti, *Nisâü'n-Nebî*, Dâru'l-Hilâl, 3. Baskı, Kâhire 1385/1965.
- » “.....”, *Rasûlullah'in Annesi ve Hanımları*, çev. İsmail Kaya, Uysal Kitabevi, 6. Baskı, Konya 1994.
- » Akyıldız, Ali, “Safiye Sultan”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 472-473.
- » Algül, Hüseyin, “Ebû Eyyûb el-Ensârî”, *DİA*, İstanbul 1994, X, 123-125.
- » “.....”, “Evs”, *DİA*, İstanbul 1995, XI, 541-542.
- » Arslantaş, Nuh, *İslâm Toplumunda Yahudiler*, İz Yayıncılık, İstanbul 2008.
- » “.....”, *Emeviler Döneminde İslâm Dünyasında Yahudiler*, İz Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul 2016.
- » Atçeken, İsmail Hakkı, *Hz. Peygamber'in Yahudilerle Münasebetleri*, İstanbul 1996.
- » Ateş, Ali Osman, *İslâm'a Göre Cahiliye ve Ehl-i Kitap Örf ve Adetleri*, Beyan Yayınları, İstanbul 1996.
- » Bâşa, Abdurrahman Re'fet vd. *Sahabe Hayatından Tablolara Hanım Sahabiler*, çev. Tâceddin Uzun, Kitapkent, Konya 2004.
- » Bayhan, Ahmet Ali, “Safiye Sultan Camii”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 473-474.
- » Belâzürî, Ebû'l-'Abbas Ahmed b. Yahya b. Câbir, *Ensâbü'l-Eşrâf*, thk. Süheyl Zekkâr-Riyâd Zirikli, Daru'l-Fikr, Beyrut 1417/1996.
- » “.....”, *Fütûhu'l-Büldân*, çev. Mustafa Fayda, TTK Basımevi, Ankara 2002.
- » Bezzâr,* Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik, *Müsnedü'l-Bezzâr*.
- » Boynukalın, Mehmet, “Safî”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 469-470.
- » Bozkurt, Nebî, “Künye”, *DİA*, Ankara 2002, XXVI, 558-559.
- » Buhl, Fr, “Medine”, İA, Eskişehir 1997, VII, 459-471.
- » Demircan, Adnan, *Kızların Gömülerek Öldürülmesi ve Çok Kadınla Evlilik*, Beyan Yayınları, İstanbul 2008.
- » Duman, M. Zeki-Altundağ, Mustafa, “Hurûf-ı Mukattaa”, *DİA*, İstanbul 1998, XVIII, 401.
- » Halebî, Mahmûd Ta'ma, *Nisâün Havle'r-Resûl*, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut 1424/2003.
- » Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, İstanbul 2004.
- » “.....”, “Hayber”, *DİA*, İstanbul 1998, XVII, 20-22.
- » İbn 'Abdilber, Ebû Ömer Yûsuf b. Abdullah b. Muhammed, *el-İstî'âb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*, thk. Ali Muhammed el-Becâvî, Beyrut 1412/1992.
- » “.....”, *ed-Dürer fî İhtisârî'l-Meğâzî ve's-Siyer*, Kahire 1423/2002;
- » İbnü'l-Esîr,* İzzuddîn Ebû'l-Hasan Ali b. Ebî'l-Kerem Muhammed, *Üsdü'l-Gâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe*, I-VII, Daru's-Şi'b, Beyrut 1417/1996.
- » İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-'Âskalânî, *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*, I-VIII, 8. cilt fihrist, Daru'l-Fikr, Beyrut 1421/2001.
- » İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed b. Sa'îd el-Endelusî, *Cevâmiu's-Sîre, Siyerin Özü*, Müt.: M. Salih Arı, Çıra Yayınları, İstanbul 2004.
- » İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed et-Temîmî el-Büstî, *Târîhu's-Sahâbe*, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Birinci Baskı, Beyrut 1408/1988.
- » İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik el-Himyerî, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa es-Sekâ, İbrahim el-Ebyârî, Abdü'l-Hafîz Şelebî, I-IV, el-Mektebetü'l-İlmiyye, Beyrut (t.y.).
- » “.....”, *Sîret-i İbn-i Hişâm Tercemesi, İslâm Tarihi*, çev. Hasan Ege, I-IV, Kahraman Yayınları, İstanbul 2001.
- » İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmâîl, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, thk. Ali Şîrî, I-XIV, Beyrut 1408/1988.
- » “.....”, *Hadislerle Kur'ân-ı Kerim Tefsiri*, çev. Bekir Karlığa, Bedreddin Çetiner, İstanbul 1991.
- » “.....”, *el-Bidâye ve'n-Nihâye, Büyük İslâm Tarihi*, çev. Mehmet Keskin, Çağrı Yayınları, İstanbul 1994.
- » İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâîlî el-Makdisî, *et-Tebyîn fî Ensâbi'l-Kureşsiyyîn*, thk. Muhammed Nayif er-Rüleymî, Beyrut 1408/1988.
- » İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim ed-Dîneverî, *el-Ma'ârif*, thk. Servet 'Ukkâşe, Kahire 1992.
- » İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menîel-Hâşimî, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Dârü'l-Kütübî'l-

- İlmiyye, 2. Baskı, Beyrut 1418/1997.
- » Kazıcı, Ziya, *Hz. Muhammed'in Aile Hayatı ve Eşleri*, Çamlıca Yayınları, 4. Basım, İstanbul 2003.
 - » Mevlana Şibli, *Büyük İslâm Tarihi/Asr-ı Saadet*, Çev.: Ömer Rıza Doğrul, Eser Neşriyat, İstanbul 1977.
 - » Özaydın, Abdülkerim, "Eşter", *DİA*, İstanbul 1995, XI, 486-487.
 - » Özkuyumcu, Nadir, "Medine Yahudileri", *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslâm*, Editör: Vecdi Akyüz, Beyan Yayınları, İstanbul 2006, II, 175-232.
 - » ".....", "Nadir (Benî Nâdir)", *DİA*, İstanbul 2006, XXXII, 275-276.
 - » Şahvar, Ataullah, "Muhammed b. Mesleme", *DİA*, İstanbul 2005, XXX, 555-556.
 - » eş-Şâmî, Şemsüddin Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf es-Sâlihî ed-Dimaşkî (v. 942/1536), *Subulu'l-Huda Ve'r-Reşâd Fi Sireti Hayri'l-İbâd*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcûd - Ali Muhammed Meûz, Beyrut 1414/1993.
 - » ".....", *Peygamber Külliyyati*, çev. Halil İbrahim Kaçar, Ocak Yayıncılık, İstanbul 2003-2004.
 - » Şulul, Kasım, *İlk Kaynaklara Göre Hz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İnsan Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2008.
 - » Taberî,* Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr, *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1407/1987.
 - » Topaloğlu, Nuri, "Hârise b. Nu'mân", *DİA*, İstanbul 1997, XVI, 202.
 - » Uraler, Aynur, "Safiye", *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 474-475.
 - » Vacca, V, "Safiye", *İA*, Eskişehir 1997, X, 62-63.
 - » Vâkîdî, Muhammed b. Ömer, *Kitâbü'l-Meğazî*, I-III, thk. Marsden Jones, 3. Basım, Beyrut 1404/1984 (Londra 1966 basımından ofset).
 - » Yardım, Ali, "Bişr b. Berâ", *DİA*, İstanbul 1992, VI, 219-220.
 - » ".....", "Dihye b. Halîfe", *DİA*, İstanbul 1994, IX, 294.
 - » Yazır, Elmalılı M. Hamdi, *"Hak Dini Kur'an Dili"*, sad.: İsmail Karaçam vd., İstanbul, I-X. Zürkânî, Muhammed b. Abdilbaki b. Yusuf el-Mısırî, *Şerh 'ale'l-Mevâhibi'l-Ledünniye*, thk. Muhammed Abdülaziz Halidî, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1417/1996.